

RAS - rasspecifika avelsstrategier för pyrenéerhund

Foto: Nina Danielsson

Pyrenéersällskapet 2015

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Sammanfattning av hälsoläget:.....	2
1.2 Sammanfattning av målen för kommande fem år:	2
2. Pyrenéerhundens historia i världen	3
3. Pyrenéerhundens historia i Sverige.....	6
3.1 Aktiva uppfödare av pyrenéerhund i Sverige.....	9
4. Sägner och legender om pyrenéerhundar, berättat av Erik Le Normand	10
5. Metod och strategi för RAS-arbetet	14
5.1 Hälsoenkäter	14
5.2 Statistik från försäkringsbolagen	15
5.3 Hälsomöte.....	15
6. Registreringsstatistik, inavel och valpning	16
6.1 Registrering.....	16
6.2 Inavel.....	16
6.3 Valpning	17
6.4 Övrigt ur fortplantningshänseende.....	20
7. Hälsoläge 2015	21
7.1 Mentalitet	21
7.2 Exteriör	23
7.3 Höfter.....	24
7.4 Armbågar och osteochondros.....	25
7.5 Patella Luxation.....	25
7.6 Hud och allergi	26
7.7 Ögon och öron	26
7.8 Cancer	27
7.9 Hjärta och njurar.....	27
8. Utvärdering, avelsrekommendationer och mål	28
8.1 Sammanfattning.....	28
8.2 Rasklubbens officiella avelsrekommendationer	28
8.3 Mål för de kommande 5 åren	29
9. Bilaga 1 - hälsoenkäten.....	31
9.1 Hälsoenkät alternativ 1	31
9.2 Hälsoenkät alternativ 2	34
9.3 Hälsoenkät alternativ 3	35
10. Bilaga 2 - agenda för hälsomötet.....	36

1. Inledning

RAS 2015 är skrivet av Pernilla Sandström och Madelene Dunberg. Arbetet bygger till stor del på RAS-arbetet från 2007 som arbetats fram av Lina Isaksson, Ingela Mattisson-Sandström, Rose-Marie Parkhed, Carina Lindborg och Maud Söderberg. RAS-arbetet innehåller utöver avelsstrategier information om såväl hälsoläge som en tillbakablick över pyrenéerhundens historia i världen och Sverige.

1.1 Sammanfattning av hälsoläget:

Sammantagna fakta visar att vi har en förhållandevis sund och frisk ras.

Vid genomgång av föregående RAS-arbete och den aktuella information om hälsoläget som går att tillgå, så finner vi inte att det finns någon alarmerande utveckling att beakta. Pyrenéerhunden är fortsatt en ras som ligger nära sitt ursprung utan några grava exteriöra överdrifter. Tikarna har generellt sett okomplicerade valpningar och antalet valpar i kullarna blir fler och fler. Inavelsgraden har fortsatt minska sedan föregående RAS-arbete och ligger inte i nuläget på någon alltför hög nivå sett till hur liten rasen är numerärt och hur begränsad avelsbasen är.

Avseende exteriör och mentalitet, så ligger fokus på att förfina den goda bas av pyrenéerhundar vi har i Sverige. Med målmedvetet avelsarbete och öppenhet kan en redan sund mentalitet bli ännu bättre, och en allmän rekommendation från uppfödarna i landet (förmedlat genom det hälsomöte som genomförts) är att hundar som uppvisar ett överdrivet flyktbeteende, omotiverad rädsla eller aggressivitet inte bör användas i avelsarbetet. Det finns i nuläget inga problem avseende rädslor, aggressivitet och flyktbeteende, dock är det inom andra raser bevisat en hög ärftlighet avseende en del av dessa beteenden, varför uppfödarna i landet är rörande överens om att ett ansvarstagande avelsarbete inkluderar att enbart mentalt stabila hundar går i avel.

Det finns fortfarande inga direkta problem i rasen avseende höft- och armbågsleder, men fokus ligger fortsatt på öppenhet och användande av enbart friska individer i avelsarbetet. Rasklubbens önskan är att så många som möjligt höftledsröntgar sina pyrenéerhundar, då det i dagens läge är alldeles för få röntgade individer för att några statistiska slutsatser kring resultaten ska kunna dras.

Vi har under de senaste åren märkt en viss ökning av patella luxation och uppmanar såväl uppfödare som valpköpare till en öppen dialog kring ämnet. Den rekommendation som finns från rasklubben i nuläget är att enbart friska individer ska användas i avelsarbetet, samt att viss försiktighet bör beaktas vid användandet av näraliggande släktingar till en hund som drabbats av patella luxation.

1.2 Sammanfattning av målen för kommande fem år:

- Att arbeta för att all avel ska ske med rasstandarderna som underlag.
- Att bevara vår sunda ras, både dess mentala och exteriöra särdrag.
- Att få in och fortsätta sammanställa hälsoenkäter från samtliga pyrenéerhundägare runt om i landet för att dokumentera rasens hälsostatus.
- Att jobba för att fler pyrenéerhundar HD-röntgas.
- Att behålla inavelsgraden om högst två procent.
- Att jobba för att öka intresset för klubben och därmed också rasen
- Att sammanställa information om rasen till potentiella valpköpare och pyrenéerhundsägare så att de är införstådda med rasens speciella egenskaper.

2. Pyrenéerhundens historia i världen

Pyrenéerhunden är den största av en rad stora, långhåriga och vita herdehundar, som till exempel maremmano abruzzese, polski owczarek podhalanski och kuvasz, som användes i bergsområdena för att skydda fårflockarna mot rovdjur som björn och varg. Dessa herdehundar utvecklades förmodligen för 10-11 000 år sedan i Mindre Asien (mellan Svarta havet och Medelhavet)

Det finns olika teorier var pyrenéerhunden härstammar från. Enligt en teori som framfördes i början av 1900-talet menade man att rasen, på grund av sin likhet rent utseendemässigt, stammade från tibetansk mastiff. Senare forskning har dock visat att rasen förmodligen stammar från de gamla sumeriska herdehundarna, Ku Assa. Sumerernas civilisation existerade för cirka 7 000 år sedan i det bördiga området mellan floderna Eufrat och Tigris. Även idag finns den anatoliske herdehunden, som påminner mycket om pyrenéerhunden, i det nuvarande Turkiet.

Pyrenéerhunden, som har fått sitt namn från den bergskedja som delar Frankrike och Spanien, fördes förmodligen dit tillsammans med herdar och deras tamfår för cirka 5000 år sedan. På den franska sidan av bergen utvecklades pyrenéerhunden och på den spanska sidan pyreneisk mastiff.

Under flera årtusenden levde hundarna i en isolerad miljö uppe i Pyrenéerna tillsammans med bergens urinivånare, Baskerna. Miljön gav rasen möjlighet att utveckla flera egenskaper som ännu idag är karaktäristiska för rasen, bland annat den vackra vita pälsen som har en viktig funktion för hundarna. Dels skulle de smälta in i fårflocken så att rovdjuren inte skulle se dem och hålla sig borta från dem, dels skulle hundarna inte kunna förväxlas med vargar och på så sätt bli skadade under ett anfall.

Det sägs också att det för rasen så karaktäristiska pyrenéerhullet, utvecklades för att hundarna med blotta ögat skulle gå att skilja från fårflocken. Om herden ville veta var hunden befann sig, var det bara att titta efter svansen som stod upp som ett hjul. Dubbelsporren på baktassarna är ett annat av pyrenéerhundens särdrag. Från början var det en extra tå som hunden använde när det levde i bergen, som med tiden sedan har tillbakabildats till den extra sporren.

Pyrenéerhunden anses vara en mycket gamla ras och det finns många historier om den stora vita herdehunden som sträcker sig långt bak i tiden. Bland annat berättades det år 1407 om att pyrenéerhunden var mycket användbar som vakthund på slottet i Lourdes.

I slutet av 1600-talet ökade rasens popularitet kraftigt i Frankrike när den lilla kronprinsen under en semester i Pyrenéerna 1675 förälskade sig i en stor pyrenéervalp och tog med sig den hem till Versailles. Rasen fick snabbt en kunglig status och blev en hit bland adeln, framför allt under kung Ludvig den Fjortondes regim. Med sitt utmärka luktsinne och sin skarpa blick, jämsställde fransmännen en pyrenéerhund med två vanliga vakter. Oavsett om det handlade om att vakta ett slott, sin fårflock, herden eller familjen. Av adelns favorithundar finns tyvärr inte många spår kvar idag. Under franska revolutionen skonades inte husdjur. De sågs dessutom som smittbärare av diverse sjukdomar samt som konkurrenter om den mat som fanns att äta. Men pyrenéerhunden behövdes fortfarande i sin ursprungliga funktion som herdehund, och överlevde som ras tack vare detta, uppe i bergen.

Många historier vittnar om pyrenéerhundens osvikliga känsla för att bedöma människors karaktär. En vän eller en människa med goda avsikter var, och är ännu idag, alltid välkommen, men personer som inte hade rent mjöl i påsen hade inte mycket att hämta. Det sägs att pyrenéerhundar användes för att vakta den franska borgen Foix under medeltiden. De var fantastiskt effektiva, hade en otrolig förmåga att skilja

vänner från fiender och angrep aldrig en hederlig människa. En kväll beslutade sig en officer för att testa flocken. Han klädde ut sig till en luffare och började smyga fram över borggården. Hundarna upptäckte honom genast och drog ner honom på marken. Lyckligtvis kände de sedan igenom honom och släppte honom utan skador. Historien illustrerar väl hur den typiska pyrenéerhunden bör vara. Vaksam men samtidigt lugn och välbalanserad.

En pyrenéerhund är inte underdånig och ibland kan den med dagens mått mätt uppfattas som olydig. Pyrenéerhunden är lojal mot sin flock och älskar sin herde, men den är också en mycket självständig och oberoende hund. Den tar egna initiativ, något som varit nödvändigt för den egna och flockens överlevnad i flera tusen år. Lydnad har inte varit en viktig egenskap för rasen, snarare så har det varit så att en hund som skötte sitt arbete efter eget huvud var den bästa hunden. För pyrenéerhunden har det inte funnits någon nytta med att springa till husse i tid och otid för att få beröm. Den har jobbat istället. Därför har vi idag en hund som gärna arbetar för sin förare, till en viss grad, men som också blir uttråkad av traditionell lydnad och dressyr. Du kan inte förvänta dig att en pyrenéerhund ska utföra en övning om och om igen, bara för att få beröm. Den som vill ha en hund som arbetar mer mot bruks eller lydnad bör välja en annan ras.”.

Några andra egenskaper som lyfts fram i den tidigare franska rasstandard (1907) är att:

”Pyrenéerhunden besitter ett mod ut över all förväntan kombinerat med enorm styrka, kraftiga käkar, det finns ingenting som kan få den till att stoppa eller dra sig tillbaka vid fara. Om natten skäller den av och till för att visa att den håller vakt. Den sover inte för ett ögonblick, utan inspekterar omgivande grannskap, dock utan att gå för långt bort, men om den får spår av ett farligt djur vänder den först tillbaka när den vet att faran är över för flocken. Den riktiga pyrenéern sover aldrig om natten, endast om dagen. Den utmärker sig framför andra stora raser, med sin hängivenhet över allt den är satt till att vakta, speciellt barn.”

Av denna standard kan man se att den alltid varit mycket barnvänlig, vilket den är ännu idag. Att pyrenéerhunden ibland skäller ganska mycket beror också på att det var ett sätt för den att kommunicera med sin herde. En hund som ger skall visar inte bara att den vaktar, utan också att den inte har fallit offer för något rovdjur och att läget är under kontroll. Om hundarna var satta ur spel var både fåren och herdarnas liv i fara. Skallen var en lugnande signal, samtidigt som de varnade de rovdjur som eventuellt lurade i buskarna.

Att pyrenéerhunden, liksom de andra herdehundarna, inte har varit otämjda vilddjur framgår också av att deras favoritplats hemma i byn var framför husbondens dörr. En plats som enligt historierna gav dem öknamnet ”dörrmattan”. De har alltså varit ofarliga för de människor som dagligen vistades i omgivningen. Och alltid värnat om, och varit lojala mot, sin flock.

Pyrenéerhunden fick alltså tidigt sitt fäste i Pyrenéerna och i Frankrike. Men i slutet av 1600-talet började de också spridas över oceanerna. När baskerna emigrerade till bland annat New Foundland tog de med sig hundarna, både för att de var sällskap men också för att de skulle kunna vakta de nya bosättningarna. Korsningar mellan pyrenéerhunden och New Foundlandshunden resulterade i rasen Landseer. Pyrenéerhundens blod finns också i rasen Leonberger. Leonberglubbens historik berättar om en Heinrich Essig som först parade en S:t Bernhardshane med en vit/svart Newfoundlandstik och flera år senare använde sig av en pyrenéerhane (vilken omtalas som sällsamt vacker, långhårig och med mycket ädelt utseende) till sin stam.

Den stora spridningen av pyrenéerhunden startade i slutet av 1800-talet med exporter till framför allt England och USA. När Första världskriget kom 1914 försvann också många av pyrenéerhundarna. Efter

kriget bildades dock en gemensam rasförening under ledning av fransmannen Senac-Lagrange. Den första gemensamma rasstandard för pyrenéerhund publicerades år 1927. Under trettio-talet grundade också Mme J. Harper Trois-Fontaine sin kennel de Fontenay, och hon tillskrivs i stora delar äran för att ha bidragit stort till att säkra rasens fortlevnad. Kennel de Fontenay exporterade många pyrenéerhundar till andra länder runt om i världen, bland annat Sverige.

Under Andra världskriget (1939-1945) började den amerikanska armén att intressera sig för rasen. Pyrenéerhunden har i många decennier använts som smuggelhund. Framför allt i bergen mellan Frankrike och Spanien, och framför allt under svåra tider. Men detta är ett inte särskilt omskrivet kapitel i rasens historia, det var väl ingen som ville dokumentera denna ljusskygga verksamhet! Pyrenéerhunden blev dock tränad i att kunna kryssa fram i bergen på egen hand, lastad med diverse smuggelgods. De använde svåråtkomliga stigar och fick enligt gamla berättelser lära sig att undvika människor.

Men det var framför allt dess styrka som gjorde den intressant för armén på 40-talet. De letade nämligen efter en hund som kunde transportera viktigt materiel i svårforcerad terräng och av alla hundar som testades, föll valet på pyrenéerhunden. Många pyrenéerhundar blev satta i träning, de delades in i grupper om tre och fick varsin förare. Normalt bar hundarna 18 kilo var, men en del bar också till exempel maskingevär som vägde uppåt 40 kilo. Innan hundarna hann användas på riktigt, bytte dock armén strategi och gav upp de områden som hundarna skulle ha använts i. Dock blev ett fåtal hundarna hjälpredor till armén, framför allt på Grönland och i Alaska.

Historien berättar att pyrenéerhundens utseende utvecklades åt lite olika håll under första halvan av 1900-talet. De hundar som fanns i USA ansågs vara lägre, ha goda rörelser och mycket och fluffig päls. Hundarna i England kännetecknades av lite tyngre huvuden och djupare bröstorg, medan hundarna i Frankrike bibehöll det som anses vara ursprungstypen. Det måste dock påpekas att det inte är alla som tycker om diskussionen om de tre olika "typerna". Den internationella FCI-standard som finns är förstås gemensam för alla länder och uppfödare världen runt strävar idag åt samma håll.

Idag använder vi pyrenéerhunden på många olika sätt. Den är en arbetande hund, så väl som en sällskaps- och familjehund. Rasen har visat sig vara mångsidig och används i en del länder som "therapy dogs", räddningshundar och annat. De är uppmärksamma på främlingar i vår närhet, de anpassar sig snabbt till nya miljöer så som hundutställningar och fungerar som sin egen bästa ambassadör i möten med andra människor. Allt ifrån sjuka och gamla till små barn faller för pyrenéerhunden utstrålning och charm. Rasen har en särskild förmåga att identifiera och jagar bort rovdjur och ovälkomna inkräktare. De värnar om och skyddar små, unga eller sjuka djur. Pyrenéerhunden är fortfarande till stor nytta och glädje för oss människor.

3. Pyrenéerhundens historia i Sverige

Det finns rykten som säger att de första pyrenéerhundarna kom till Sverige tidigare, men enligt SKK:s arkiv kommer de första hundarna år 1950. Då bestämmer sig nämligen fru M. Fürst-Danielsson i Partille för att ta in rasen till Sverige. Från Mme J Harper Trois Fontaine och hennes kennel de Fontenay i England kommer en tik som heter Nadino de Fontenay (född 13/2-49) och en hanhund som heter Nisbeth de Fontenay (född 16/10-49). Se stamtavlorna till dessa hundar efter historiebeskrivningen.

Fürst-Danielsson överlåter senare samma år tiken Nadino till hemmansägare Albin Jonsson i Teg, Umeå. Han låter para de båda hundarna och den 18 februari 1951 föds den första pyrenéerkullen i Sverige. Det blir bara en tikvalp som registreras hos SKK under namnet Pia.

Redan den 10 oktober samma år är det dock dags igen och den här gången blir det en kull på inte mindre än tio valpar. De registreras hos SKK under namnen Balder, Balsam, Basun, Fjällbruden, Grevinna, Princess, Silja, Snövit, Ymer och Zacco. Nästan alla valpar säljs till familjer runt om i Norrland och bland köparna finns bland annat en konstnär, en godsägare och en lärarinna. De gamla registreringspapperna visar att Ymer dog 1960, nio år gammal.

1952, när hundarna knappt är ett år gamla, parar Basun fyra av sina helsystrar.

Den 25 oktober får Basun och Grevinna fyra stycken valpar som registreras under namnen Saja, Sessy, Silva och Solly. Uppfödare är Albin Jonsson själv.

Den 2 november får Basun och Pia tio stycken valpar som registreras under namnen Camilla, Daisy, Fairy, King, Larry, Lorry, Rosita, Snövit och Tarras. Uppfödare är fru Gulli Bång i Umeå, senare avflyttad till Ersmark.

Den 14 november får Basun och Princess tre stycken valpar som registreras under namnen Snobb, Lissy och Lyra. Uppfödare är herr Erik Nygren i Nordmaling.

Den 28 december får Basun och Fjällbruden åtta stycken valpar. Här finns också det första kennelnamnet när det gäller pyrenéeruppfödare registrerat, Kennel Lönnebo. Valparna registreras under namnen Lönnebos Amor, Lönnebos Astor, Lönnebos Benette, Lönnebos Dorit, Lönnebos Gruff, Lönnebos Lord, Lönnebos Mikora och Lönnebos Tarras. Uppfödare är fru Alma Lönn i Sikeå, Robertsfors.

Många av valparna säljs fortfarande i Norrland, men några flyttar längre söder ut.

1953 finns det 37 pyrenéerhundar registrerade i Sverige. Det är bara Nisbeth och Nadino som inte är släkt med varandra. Övriga hundar är antingen helsyskon eller resultatet av en syskonparning. Det görs inga nya importer och inga fler valpar registreras från de här avkommorna. Rasen får inget fäste i Sverige och under andra halvan av femtiotalet blir pyrenéerhundarna allt färre och färre, i takt med att hundarna ifrån de första kullarna blir äldre och dör.

Det dröjer ändå till 1961 innan det är dags för nästa försök att etablera pyrenéerhunden i Sverige. Disponent Gunnar Bengtsson med dåvarande adress i Stenungssund importerar tiken Yesta de Fontenay (född 31/5-60), från Mme J Harper Trois Fontaines kennel i England.

1963 importerar herr Jan Baker i Stockholm hanhunden Albert de Fontenay. I registreringspapperna finns en stämpel som visar att syftet med Albert var att han skulle bli en tävlinghund. Jan Baker överlåter dock Albert de Fontenay till fru Lida Bergström i Krokek.

1965 paras Albert och Yesta och den 24 april registreras en kull om tre valpar, Pedro, Penny och Polly. Som uppfödare står Gunnar och B. Bengtsson. Men inte heller den här linjen lever vidare, det tas inga fler kullar på föräldraturen och ingen av deras tre valpar går vidare i avel. Valpen Penny säljs dock till fru Margita Ströberg i Skinnskatteberg som ska komma att bli avgörande för rasens etablering i Sverige.

1965 görs också flera importationer av pyrenéerhundar från England. Syftet med samtliga importationer är enligt de gamla registreringspapperna att "tävla". Det konstateras också att hanhundarna är veterinärbesiktigade och att de är "garanterat fria från krypto".

Hanhunden Christo de Fontenay (född 17/9-64) importeras av fru Elsa Villius i Danderyd.

Tiken Laudley Yvorine (född 17/5-65) importeras av fru Marianne Östberg i Tösse, men överlåts sedan till Margita Ströberg i Skinnskatteberg. Margita Ströberg själv importerar dessutom tiken Delsa de Fontenay (född 29/7-65) och hanhunden Tudwick Emperor (född 26/2-65).

Enligt familjen ville Margitas man Helge Ströberg, som var en reslig karl, ha något större i kopplet än de papillonhundar och tibetanska spaniels som familjen redan hade.

Tudwick Emperor gör under de kommande åren succé i utställningsringen och blir den första pyrenéerhunden i Sverige som kan titulera sig **NORD UCH** och **INT UCH**.

Med Margita Ströbergs uppfödning, kennel Videbacken, får rasen äntligen fart under vingarna i Sverige. Den första kullen registreras 1967, en tik som heter Av Videbacken Blanche och vars föräldrar är Laudley Yvorine och Tudwick Emperor. Enligt SKK:s register föder Margita Ströberg upp åtta kullar mellan 1967 och 1971 och det resulterade i sammanlagt tjugo valpar. Några valpar säljs till utlandet, framför allt till Finland och Norge där rasen också börjar att få fäste.

När Videbackens kennel registrerar sin sista kull 1971 har allt flera börjat importera pyrenéerhundar, även från andra länder än England, och starta uppfödning av rasen. Pyrenéerhunden har kommit för att stanna.

NADINO DE FONTENAY				
Sex : Bitch Date of Birth : 13 February 1949				
Parents	Grand-Parents	3rd Generation	4th Generation	
CH BASQUAERIE PERCE NEIGE II 12 Jan 1947	AM CH BASQUAERIE BEAU ESTAGEL 07 Apr 1944	AM CH BASQUAERIE BEAU JEAN 22 May 1942	AM CH BASQUAERIE BORIS 12 Mar 1939	
		AM CH BASQUAERIE ARIEL 04 Nov 1940	BASQUAERIE ANEMONE 10 Sep 1940	
	BASQUAERIE SNOWBERRY 29 Apr 1945	AM CH BASQUAERIE ROYALE 13 Jan 1944	AM CH BASQUAERIE GUI DE NOEL 27 Dec 1936	AM CH BASQUAERIE GUI DE NOEL 27 Dec 1936
		BASQUAERIE SNOWBALL III	AM CH J'NIVE II DE LANGLADURE 15 Jun 1935	AM CH J'NIVE II DE LANGLADURE 15 Jun 1935
	KAPELLA DE FONTENAY 26 Dec 1946	CH HUBERT DE FONTENAY 09 Sep 1943	NETHOU DE LANGLADURE 04 Apr 1934	BASQUAERIE REX 12 Jun 1940
			FELICITE DE FONTENAY 03 Nov 1941	AM CH BASQUAERIE JUNO 10 Jun 1939
ISA DE FONTENAY 20 Apr 1944		LABEDA DU MONT PICRY 12 Jun 1937	AM CH BASQUAERIE GUI O'COTE DE NEIGE 18 Oct 1941	AM CH ESTAGEL D'ARGELES 20 Oct 1930
		DOLORES DE FONTENAY 17 Jan 1939	NETHOU DE LANGLADURE 04 Apr 1934	FR CH ARIEL DE SOUM 25 Feb 1925
			KOP OF CAREIL	BARONNE DE FONTENAY
			CH ESTAT DE FONTENAY 28 Jun 1940	CH ESTAT DE FONTENAY 28 Jun 1940

Figur 1: Första pyrenéertiken i Sverige

NISBET DE FONTENAY				
Sex : Dog Date of Birth : 16 October 1949				
Parents	Grand-Parents	3rd Generation	4th Generation	
CH HUBERT DE FONTENAY 09 Sep 1943	NETHOU DE LANGLADURE 04 Apr 1934	AM CH ESTAGEL D'ARGELES 20 Oct 1930	RIP DE LA NOE 25 Jun 1925	
		FR CH ARIEL DE SOUM 25 Feb 1925	ESTAUBE DE SOUM	
	FELICITE DE FONTENAY 03 Nov 1941	KOP OF CAREIL	JER DE SOUM 14 Feb 1922	JER DE SOUM 14 Feb 1922
		CH ESTAT DE FONTENAY 28 Jun 1940	PEGUERE DE SOUM 25 Dec 1921	PEGUERE DE SOUM 25 Dec 1921
	JOSE DE FONTENAY 12 Mar 1945	LABEDA DU MONT PICRY 12 Jun 1937	LABEDA DU PIC DU JER OF BASQUAERIE 12 Apr 1935	PATOU DE CAREIL
			ISABY DU PIC DU JER	MIREILLE DE BETPOUEY
FINETTE DE FONTENAY 03 Nov 1941		KOP OF CAREIL	LABEDA DU MONT PICRY 12 Jun 1937	LABEDA DU MONT PICRY 12 Jun 1937
		CH ESTAT DE FONTENAY 28 Jun 1940	DOLORES DE FONTENAY 17 Jan 1939	DOLORES DE FONTENAY 17 Jan 1939
			ROLAND DU PIC DU JER	ROLAND DU PIC DU JER
			MONTAGNE DU PIC DU JER OF BASQUAERIE 27 Feb 1933	MONTAGNE DU PIC DU JER OF BASQUAERIE 27 Feb 1933

Figur 2: Första pyrenéerhanen i Sverige

3.1 Aktiva uppfödare av pyrenéerhund i Sverige

Vi konstaterade i vårt föregående RAS-arbete att det behövdes fler uppfödare i Sverige som valde att ta en eller enstaka kullar på sin tik då det skulle bredda avelsbasen med ökat antal valpar från spridda linjer. Vi kan på SKKse att det registrerats nya uppfödare och att dessa har en god geografisk spridning (listan är hämtad 2015-06-26). Det finns fortfarande inte mängder av uppfödare av pyrenéerhund i Sverige, men med tanke på hur registreringsstatistiken ser ut så är det en god spridning mellan olika uppfödare. Vi vet även att det finns minst en registrerad uppfödare som inte finns med på listan då de valt att inte synas på SKKs hemsida.

Kennelnamn	Namn	Ort
Bam-Bellas	Julie Henriksson	Hagfors
Bodahöjdens	Annika & Lars Johansson	Kimstad
Campavik's	Camilla och Per-Arne Sjögren	Åsperöd
Islandogs	Arita Werkelin	Lärbro
Joquibaz	Jessica Persson & Johan Olsson	Anderslöv
Kyrkbergets	Annette & Jennie Törresvoll	Storvik
Levannim's	Oded & Sharon Jungman	Staffanstorp
Pyr Angel-S	Anna Rydell	Eskilstuna
Pyr Blanc Patron	Li Samuelsson & Mikael Karlsson	Alingsås
Pyrzidane's	Carina Stolpe & Peter Carlbom	Årjäng
Rozcoe'z	Pia & Jimmy Larsson	Stora Mellösa
Sayoy's	Maud Söderberg	Backaryd
Vi'Skaly's	Ingela Mattisson & Pernilla Sandström	Löberöd
Wonderwhite's	Carina Lindborg	Västerås
Zfinxens	Kenneth Wedin & Christina Scherlund	Åtorp

Figur 3 Uppfödare av pyrenéerhund i Sverige som valt att synas på skk.se

4. Sägner och legender om pyrenéerhundar, berättat av Erik Le Normand

Under många decennier hade vi ett familjehus i Östra Pyrenéerna där hela vår familj samlades under sommarloven och där barnen njöt av det alltid vackra varma vädret, stränderna, bergen och den fantastiska naturen. Vårt hus låg på 400 meters höjd ovanför den lilla franskkatalanska staden Céret, berömd för sitt Picassomuseum och för sina katalanska mästerskap i sardanesdanser på den gamla tjurfäktningsarenan. Vi bodde bara 400 meter från spanska gränser och med en fantastisk utsikt över Vallespir-dalen, de snöklädda utslocknade nära 3000 meter höga vulkanerna och Medelhavet. Dessa trakter är de europeiska pyrenéerhundarnas urhem!

Till lördagens och söndagens marknader kommer bergsbönderna ner till Céret på branta stigar med sina kärror fyllda av honung, svamp, nötter och frukter som dras av enorma brukspyrenéerhundar, riktiga Patous. Dessa hundar, vana att i bergen dra trädstammar, stora stenar förutom kärror på sommaren och slädar på vintern ser med sina breda bringor och björnhuvuden helt annorlunda ut än dagens utställningshundar. Det är dessa hundar som skyddar får- och boskapshjordar, ofta helt ensamma utan hjälp av herdar. Tidigare mot den dåvarande stora mängd vargar, lodjur och björnar som fanns på båda sidor av den fransk/spanska gränsen och idag mestadels som skydd mot tvåbenta vargar.

När man från Céret kör mot Perthuspasset mellan franska och spanska Katalonien finns en liten väg som leder upp i bergen och som slutar i den lilla byn Saint Jean d'Albères. Härifrån är det en liten flera kilometer lång gångstig som leder ännu längre upp i bergen och fram till det mytiska nunneklostret Gabizos som i generationer fött upp de finaste Pyrenéerhundarna.

På franska heter den stora pyrenéerhunden "Montagne des Pyrenées" det vill säga Pyrenéerberg och ingenstans passar namnet bättre än här när man står vid klosterkapellet omgivet av höga bergstoppar allt under de dova skallen från uppfödningens hundar inom klosterområdet och i den avskilda lilla hunddalen.

Gabizos-uppfödningen sköttes av ett dussintal äldre nunnor vilka alla har avlagt tystnadslöfte vilket gör att det är svårt att kommunicera med dem. Men ibland finns i klostret äldre lekmanadamer vilka får prata. Det är dessa damer som för hundarna till utställningar med mera. Merparten av avelshundarna huserar fritt i klosterområdet medan tikar och valpar finns i en liten avskild dal som de inte kan rymma ifrån och ingången till denna dal är en gigantisk flera hundra år gammal träport med ett lika gammalt stort lås vars stora nyckel hänger om halsen på den nunna som har högsta ansvaret för uppfödningen. Att få köpa en hund av nunnorna var ett privilegium och man behövde goda referenser samtidigt som en hel del hundar gick på export via en speciell hundavdelning på Perpignans flygplats. Enligt rykten gick de bra valparna med flyg till San Francisco där farmarna i Klippiga bergen är speciellt förtjusta i pyrenéerhundar eftersom de är de enda hundarna som framgångsrikt skyddar hjordarna från coyotes och pumor. De sämre valparna skickades enligt samma rykten till Tokyo då de stora japanska företagsledarna, dock små till växten, älskade att stoltsera på Tokyos gator med världens mest imponerande hundar.

Det kändes helt rätt att köpa en hund av nunnorna då dessa nunnor som helt lever av självhushållning sänder alla pengar de tjänar på hundarna till blindskolor i Afrika och spetälskesjukhus i Indien. Deras stora champion hette Duc och efter mycket om och men fick vi köpa en av hans söner som nunnorna döpt till Gorbatjev eftersom denna Sovjetrysslands siste president åter tillåtit religion att utövas i landet.

Gorbatjev, eller Gorby som vi kallade honom, blev berömd i Paris när vi spatserade med honom i staden och i Boulogneparken tillsammans med vår äldre pyrenéerhundstik Blanche. Vid barerna i vårt kvarter rusade kyparna ut med champagnekylare fyllda med friskt vatten åt hundarna när vi spatserade förbi.

Japanska turister kom fram med sedlar och bad att få fotografera dem tillsammans med våra barn eller dem själva. Ett reklambolag bad att få ta bilder av hundarna för Quellekatalogen och till vår förvåning fick hundarna ett icke obetydligt modellarvode.

Men varifrån kom pyrenéerhundarna och hur hamnade de i Pyrenéerna? I Céret finns det ett litet torg omgivet av barer och kaféer där äldre katalaner sitter i solen och dricker sin Pastis dagarna i ända. Denna urbefolkning som alltid levt omgiven av pyrrar vet allt om deras historia. Bjuder man på ett par Pastisglas lossar tungorna och då blandar snabbt sig en rad herrar i diskussionen. Från alla historier vi fick höra sammanställde vi följande legend - från allra första början kom ursprungshundarna till pyrenéerhundarna från Asien och närmast från Tibet. De fördes till Mellersta östern med karavaner och blev hettiternas favorithundar. Hettiterna var ett krigarfolk som bodde i nuvarande Turkiet. De uppfann järnet och var de gamla egypternas dödsfiender och många krig utkämpades mellan dem där pyrenéerhundarna utmärkte sig som hettiternas stridshundar. Något årtusende senare framträdde en ny stormakt i detta område nämligen fenicierna som bodde längs nuvarande libanesisk-israeliska kusten. Pyrenéerhundarna övergick till att bli feniciernas stridshundar och följde dessa sjöfarare i deras färder över hela medelhavet.

Fenicierna grundade kolonier längs Nordafrikas kust och den största kolonin blev Karthago i nuvarande Tunisien. Det var dessa tusentals år av vistelse i Mellersta östern och i Afrika som ledde till att pyrenéerhundarna blev kritvita för att klara den afrikanska solen. Mest kända som stridshundar blev pyrenéerhundarna i de ändlösa puniska krigen mellan Karthago och det Romerska riket. Hannibal hade utöver sina elefanter mängder av pyrenéerhundar till strid när han via det Karthagoägda Spanien och Sydfrankrike tågade in i Italien över alperna.

I de stora slagen i Nordafrika mellan de kartagensiska och romerska arméerna spelade pyrenéerhundarna en stor roll. Romarna var formerade i sina berömda fyrkanter med sköldar mot sidorna och som tak över huvudena och var svåra att komma åt. Endast benen var oskyddade. Kartagenserna bussade tusentals pyrenéerhundar för strid på de romerska fyrkanterna. Hundarna var utrustade med tjocka järnhalsband med långa förgiftade pilliknande spetsar och när hundarna stormade in i fyrkanterna och romerska legionärernas ben sargades av hundarnas halsband, bröts fyrkanterna varvid kartagensernas berömda numidiska kavalleri kunde tränga in och slutligen avslutade stridselefanterna verket genom att trampa ihjäl överlevande romare.

Spanien behärskades av Karthago som hade problem med raider av de vilda gallerna som kom över Pyrenéerpassen från nuvarande Frankrike. För att skydda Spanien inrättade Karthago garnisoner som bevakade dessa pass. Dessa garnisoner utrustades förutom av kartagensiska soldater även med Karthagos berömda stridshundar nämligen pyrenéerhundarna. Slutligen besegrades det Kartagensiska riket av Romarriket och staden Karthago utplånades. Romarna besatte Spanien, men kvar blev de små kartagensiska garnisonerna helt isolerade i Pyrenéerna utan att kunna ta sig bort någonstans då ju Karthago inte längre existerade. De kartagensiska soldaterna smälte sakta in i den lokala iberiska befolkningen och stridspyrrarna omvandlades sakta till att vakta folk och få. Men legenderna om pyrenéerhundarna tog inte slut med detta.

Många år senare så skall Ludvig den femtonde ha varit lungsjuk i sin ungdom och han skickades till den torra luften i Pyrenéerna för att bli frisk. Som prins av Frankrike var ingen fin nog att bli kamrat med honom, men man förbarmades över honom och gav honom en pyrenéerhund som lekkamrat. När han blev frisk så återvände han till Versailles och tog med sig sin kamrat. Mycket riktigt finns i Versailles bredvid kungens rum det berömda hundrummet där denna pyrenéerhund lär ha huserat. Vissa uppgifter tyder på

att Ludvig som kung utnämnde sin hund till amiral, men även om detta inte skulle vara riktigt så drabbades den franska adeln av en verklig pyrenéerhundsfeber.

Alla ville härma kungen och en fullständig rovdrift kom att ske i Pyrenéerna efter pyrenéerhundar. Det blev på högsta modet bland den franska adeln att ha ett halvdussin pyrrar i slottens tömda vallgravar och det finns otaliga äldre franska slottsmålningar där ett tiotal pyrrar står eller ligger vackert draperade framför slottet. Det hör till saken att det äldsta svenska namnet för pyrenéerhund är "Fransk hovhund". Detta blev tyvärr en katastrof när den franska revolutionen bröt ut eftersom pyrrarna för revolutionärerna var en symbol för adeln och stammen utrotades över hela Frankrike och i Pyrenéerna fanns det få pyrrar kvar i de mest avlägsna dalarna.

Här är det på sin plats att gå några hundra år tillbaka. I det franska centralmassivet i närheten av orten Givaudan härjade en enorm blodtörstig best som gick under namnet "Odjuret i Givaudan". Denna best som det har gjorts en film om för några år sedan dödade massor av boskap men även många människor, ofta kvinnor och barn. Odjuret som troligtvis var en jättelik varghybrid jagades av alla jägare utan resultat och dödandet fortsatte. Armén kallades in och trots omfattande skallgångar lyckades man inte ta kål på odjuret tills en dag då fyra pyrrar kallades in vilka till slut spårade upp besten och slet det i stycken så bra att man av resterna aldrig kunde få fram vad djuret egentligen hade varit. Ödets ironi är att det i närheten av Givaudan finns idag Frankrikes stora vargpark där flera hundra vargar av olika slag lever i flockar i stora naturhägn. I parkens museum finns en jättelik gammal oljemålning som visar hur de fyra pyrrarna sliter sönder odjuret.

Tillbaka nu till Pyrenéerna och till den västra delen det vill säga Baskien. Sedan sextonhundratalet har baskiska fiskare fiskat i de Västkanadensiska vattnen och närmast vid Newfoundland där vattnen är särskilt fiskrika. Dessa basker hade ofta pyrrar med sig som vakthjälp vid strandhugg och man kom att korsa pyrrar med indianhundar. Resultatet skall ha varit Newfoundlandshunden och inte nog med det! Ytterliggare korsningar skulle ha resulterat i både labradoren och till och med golden retriever.

Pyrrarnas kanadensiska äventyr är inte slut med detta. Jack Londons bok "Skriet från vildmarken" handlar om hunden Buck som bland annat vinner en dragtävling genom att från stillastående dra en släde med en last om 500 kilo. När hans husse dödats av indianer flyr Buck in i vildmarken där han parar sig med en varghona, därav skriet från vildmarken. Enligt vissa uppgifter förvildades många pyrrar och envisa rykten säger att den kanadensiska vargstammen har en god portion pyrreblod samt att ett av resultaten är förekomsten av vita vargar där. En sak är emellertid belagd, nämligen att Jack London hade en stor känd pyrre som förlaga till Buck.

En annan pyrreanekdot är att den tyska staden Leonberg skulle fira 1000 års jubileum för över 100 år sedan. För att fira detta ville man korsa fram en hund som skulle likna ett lejon (leon). Man utgick från pyrrar som man korsade med diverse gula hundar och fick fram Leonbergern.

En annan anekdot är att man i St Bernard fick problem med inavel och dåliga gener hos sina hundar. Även här utgick man ut ifrån pyrrar som korsades med diverse Berner sennerhundar och St Bernardhundar, varvid man återskapade en livskraftig ny St Bernardstam. Under tiden växte pyrrestammen i Pyrenéerna där man hade verkligen behov av dem för att skydda främst de stora fårfläckarna. Det var ganska vanligt att bergsbönderna samlade ihop stora fårhjordar på våren som skickades iväg till avlägsna dalar med en fyra/fem pyrrar som vakter och med ett halvdussin av den lilla pyrenéervallhunden för att hålla ihop hjorden och detta helt ensamma det vill säga utan herdar. I början av hösten sökte man sedan finna

hjordarna genom tidskrävande letande. (Idag sker letandet med helikopter vilket innebär en stor tidsvinst). Under sommaren så håller sig pyrrarna en bit från hjordarna och ser till att inga hot närmar sig hjorden medan vallhundarna genom ivrigt springande håller ihop hjorden. Pyrrarna sin vana trogen ligger och dåsar på upphöjda platser där de har en god sikt. De jagar sin egen föda genom sin snabbhet på korta sträckor och bytet är större fåglar, kaniner och allt som kommer i deras väg. Skadade får lär dock vara en del av födan men en märklig symbios lär existera mellan pyrrarna och vallhundarna vilka inte själva kan skaffa sig föda. Enligt de gamla katalanerna på torget i Céret så delar pyrrarna födan med vallhundarna något som upplevs som mycket märkligt.

Så kom nästa katastrof för pyrrarna efter de tidigare katastroferna det vill säga adelns rovdrift på 1700-talet och därefter den franska revolutionen, nämligen i form av första världskriget. Franska armén som satt fast i skyttegravskriget mot Tyskland och förlorade dagligen tusentals man vid anfall över de talrika minorerna kom på att just pyrrar var tunga nog att få minorerna att explodera. Pyrenéerna genomsöktes och alla pyrrar man kom åt skickades till fronten i norr. Där drevs de framför trupperna vid anfall och exploderade alla genom att utlösa minorerna! Denna katastrof höll på att ta kål på hela den franska pyrrestammen men det fanns gudskelov nu några få pyrrar i andra länder som Spanien, England och USA. Ett antal entusiaster genomsökte även de mest avlägsna dalarna över hela Pyrenéerna och lyckades få ihop några bra pyrreexemplar och utvecklade baserat på främst dessa hundar och i någon mån på pyrrar i andra länder de första rasstandarderna.

Resten av historien är inte längre sägner och legender och idag är pyrren eller "patoun" en erkänd och relativt stabil ras. Mycket populär blev pyrren i den fransktalande världen för ett trettioårs sedan genom de många barnböckerna om Belle och Sebastien som handlar om en stor pyrretik och hennes lillhusse Sebastien som upplever en rad spännande äventyr i Pyrenéerna. Belle och Sebastien har även varit föremål för en rad filmer både tecknade och naturtroga.

Förhoppningsvis kommer pyrrarna aldrig mer att behöva bli stridshundar eller utsättas för massakrer men på nytt har de blivit populära som skydd mot varg. I de franska Pyrenéerna finns i stort sett inga vargar kvar medan det i den spanska delen av bergen finns en livskraftig vargpopulation. Men det är inte längre i Pyrenéerna som man behöver en vargdödare utan numera är det i de franska alperna man skriker efter pyrrar. Sedan ett tiotal år tillbaka vandrar årligen vargar in i Frankrike från den stora vargstammen i Italien och man uppskattar att det nu finns flera hundra vargar i de franska alpdalarna. Dessa har kunnat föröka sig genom att vara fridlysta och ställer nu till massakrer i alphjordarna. Herdar och naturvårdare har försökt med allt för att begränsa skadorna. Elstängsel, speglar, klockor, bandade tjut och man har även kallat in kanadensiska vargexperter men ingenting har hjälpt förrän man för några år sedan började använda sig av pyrrar med stor framgång.

I fransk TV visades för några år sedan en radarbild av en fårhjord i alperna som just skall anfallas av en vargflock om 5 vargar. På radarbilden ser man hur två pyrrar ställer sig mellan vargflocken och hjorden. Vargarna stannar upp och de båda pyrrarna går långsamt fram mot dem varvid vargarna vänder och flyr iväg.

En pyrre för en varg, två pyrrar för en björn, tre pyrrar för en vargflock och fyra pyrrar för ett odjur av Givaudantyp räcker säger gubbarna över sin Pastis på torget i Cèret - förlorade i sina sägner och legender!

5. Metod och strategi för RAS-arbetet

För att genomföra uppdateringen av de rasspecifika avelsstrategierna för pyrenéerhund har vi valt att utgå från fyra grundpelare; 1) det ursprungliga RAS-arbetet, 2) officiell statistik + hälsoenkäter, 3) statistik från Agria samt 4) hälsomötet. Vi har i kommande kapitel gällande rasens nuvarande hälsoläge valt att ta avsats i det ursprungliga RAS-arbetet och sedan uppdatera informationen dels med ny statistik och dels med information från hälsoenkäterna. Vi har sedan utgått från erfarenheterna från såväl hälsomötet som aktuella diskussioner mellan uppfödare när vi på ett friare sätt kommenterat de olika delarna av pyrenéerhundens hälsoläge.

RAS-arbetet har färdigställts under 2015 och presenterades under ett möte för intresserade medlemmar, icke medlemmar och uppfödare under årets rasspecial. RAS-arbetet fick mycket positiv feedback, och det bedömdes att de nödvändiga delarna tagits upp.

RAS-arbetet kommer att finnas tillgängligt via Pyrenéersällskapets hemsida, samt i tryckt form.

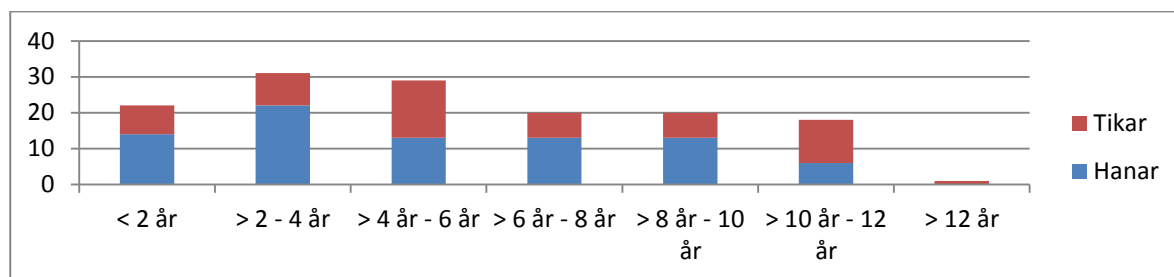
5.1 Hälsoenkäter

Arbetet inleddes ursprungligen med ta fram en hälsoenkät (se bilaga 1) och skicka ut den via post till samtliga medlemmar. Enkäten fick sedan följa med klubbtidningen i två olika nummer, för att nå så många medlemmar som möjligt. Två av hälsoenkäterna har hela tiden gått att ladda hem via klubbens hemsida.

Enkäten består av tre delar. En huvuddel, del 1, som är heltäckande och ska skickas in då hunden är minst två år gammal. Del 2 är ett komplement till del 1 och kan skickas in så ofta som man har behov av det – eller varje gång det händer något nytt med hunden. Del 3 är bara för dem som föder upp valpar inom rasen. Den skickas ut till samtliga som har registrerat en kull valpar, och handlar om dräktighet och valpning. Vi har löpande under åren 2004 till 2014 uppmanat pyrenéerhundägare att fylla i och skicka in hälsoenkäter till rasklubben för sammanställning. Inför arbetet med uppdateringen av RAS-arbetet skickade rasklubben dessutom ut hälsoenkäter till ägarna av samtliga registrerade pyrenéerhund i Sverige. Vid arbetet med det ursprungliga RAS-arbetet skickades 109 besvarade hälsoenkäter till klubben, och vid sammanställningen inför denna uppdatering har 141 besvarade hälsoenkäter skickats in. Rasklubben är tacksam över de svar som inkommit, men är fullt medvetna om att det skulle krävas fler svar för att få en bättre träffsäkerhet i hur rasens hälsoläge ser ut.

Utformningen av hälsoenkäterna är densamma som vid tidigare års utskick (se bilaga 1). Precis som vid tidigare RAS-arbete så avser majoriteten av svaren hanhundar, dock kan vi se en relativt god spridning i hundarnas ålder. Det finns en sannolikhet att en del av de inför denna uppdatering inskickade hälsoenkäterna avser samma hundar som skickats in i föregående omgång och att en del avser hundar som tidigare inte funnits med i RAS-arbetet, varför svaren analyserats sparsamt och utan att utgöra ensam grund för våra slutsatser då det annars kunde ha varit en missvisande jämförelse gentemot föregående RAS-arbete.

Diagrammet nedan visar antal besvarade hälsoenkäter fördelat på 7 olika ålderskategorier samt specificerat för hanar respektive tikar.

Eftersom svaren som erhållits är få, är resultatet ej statistiskt säkerställt. Vi anser därför inte att det är lämpligt att ange exakt data från hälsoenkäterna per sjukdom eller åkomma, utan kommer istället att använda informationen mer som ett diskussionsunderlag i kombination med det som togs upp på hälsomötet.

5.2 Statistik från försäkringsbolagen

Vi har erhållit statistik från Agria avseende det aktuella hälsoläget men då denna statistik baseras på en väldigt liten population, så finner vi det svårt att dra några givna slutsatser. Det finns givetvis viktig information som vi tar till oss avseende de fall som rapporterats gällande diverse sjukdomar, men siffrorna från Agria kommer med grund i detta inte uteslutande att ligga till grund för någon analys utan snarare användas som stöd till diskussioner och resonemang. Vi har inte funnit några andra försäkringsbolag som gör mätningar av samma slag som Agria.

Avsaknad av tillförlitlig statistik från försäkringsbolagen har försvårat vårt arbete med uppdateringen av avelsstrategierna. Med det gedigna RAS-arbete vi utgått ifrån, samt med hjälp av hälsoenkäter och hälsomöte anser vi oss ändå trygga i vår beskrivning av pyrenéerhundens nuvarande hälsoläge.

5.3 Hälsomöte

Rasklubben bjöd i augusti 2013 in såväl medlemmar som icke-medlemmar till ett möte där pyrenéerhundens hälsa stod på agendan (se bilaga 2). För att så många som möjligt skulle lockas att närvara hölls mötet i samband med den årliga rasspecialen i Blekinge, och över 30 energiska pyrenéerhundintresserade - såväl svenska som utländska - närvarade.

Ambitionen med mötet var att lyfta aktuella frågeställningar för såväl uppfödare som icke-uppfödare, och att fokusera på det som kanske annars inte diskuteras. I pyrenéerhundkretsar, precis som i många andra rasers kretsar, diskuteras ofta exteriör och HD/AD. Rasklubben ville på mötet istället fokusera på de saker som inte går att se på utställningar eller läsa på Hunddata.se, och som är aktuella frågeställningar just för pyrenéerhunden. De saker som identifierats som "särskilt aktuella" inför hälsomötet, var patella luxation, osteochondros, hudproblem, allergi och mentalitet.

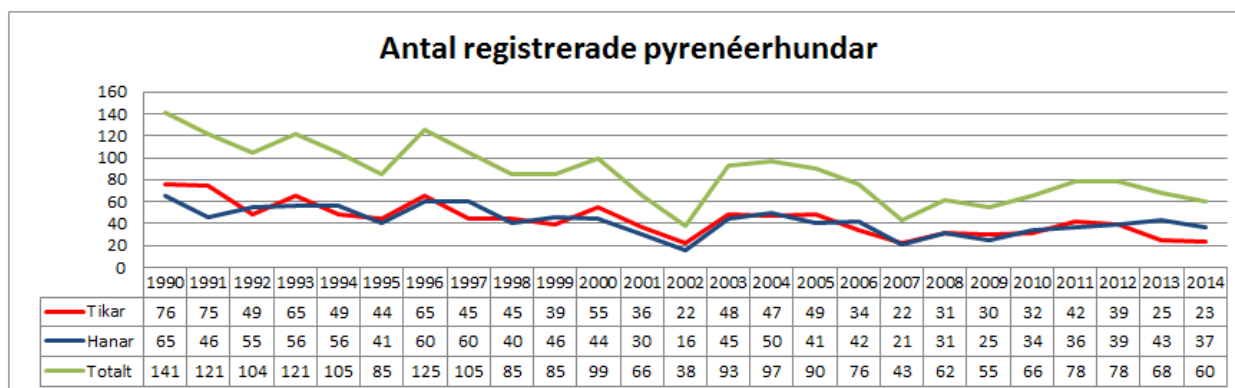
Hälsomötet gav upphov till många positiva reaktioner. Rasklubben kunde glädjande konstatera en stor öppenhet bland deltagarna och en gemensam vilja att aktivt arbeta med många av alla de ämnen som lyftes till diskussion. Åtskilliga erfarenheter utbyttes under eftermiddagens gång och anteckningarna från mötet har inneburit ett gott fundament till kommentarerna i kommande kapitel om rasens nuvarande hälsoläge.

6. Registreringsstatistik, inavel och valpning

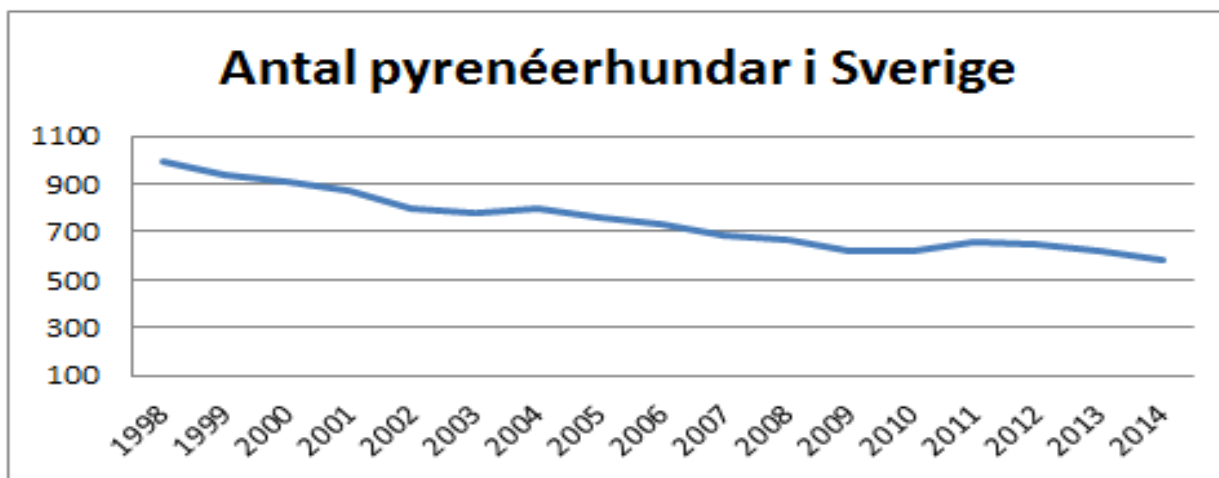
Detta kapitel kommer att beskriva nuläge och utveckling gällande registrering, inavel och valpning hos pyrenéerhunden. Valpning innefattar i sin tur information om kullstorlek och ålder hos tik respektive hane vid deras första kull.

6.1 Registrering

Antalet pyrenéerhundvalpar som registreras har legat på en relativt jämn nivå de sista åren, men om vi slår ut det på en längre period ser vi att antalet pyrenéerhundar i Sverige har sjunkit drastiskt sedan slutet av 90-talet.

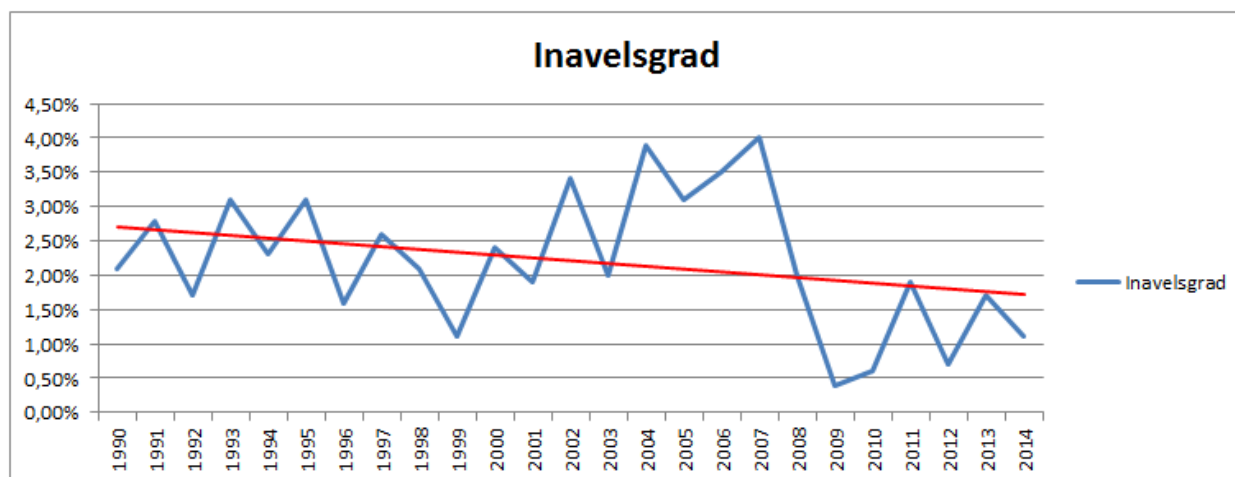

Nedan diagram visar antal pyrenéerhundar i Sverige. Siffrorna baseras på en medellivslängd på 9 år.

6.2 Inavel

I det ursprungliga RAS-arbetet kunde man se att inavelsgraden hade stigit en smula gentemot tidigare år och även gentemot vad man kunde se hos andra raser. Orsaker därtill var oklar, men när vi ser på siffrorna från 1990 fram till idag ser vi att inavelsgraden sjunkit. Pyrenéerhunden är ganska svår att utföra analyser på år för år eftersom det föds så pass få kullar och en specifik kull därför kan påverka årsgenomsnittet mer än vad som är rimligt för att det ska ligga till grund för en analys. Mer tillförlitligt är därför trenden (den röda linjen).

Orsakerna till varför inavelsgraden tycks sjunka kan vara många. Dels är det den gräns om 6,25 % satt från SKK avseende vad som är acceptabelt avseende inavel, och dels är det ett satt mål i föregående RAS-arbete att inaveln inte utan god anledning bör överstiga 2 %. Dock finns det säkert fler förklaringar, en av dem kan vara det ständigt ökande antalet importerade hundar samt enskilda uppfödarens val att använda avelshundar utanför landets gränser (vilket är lättare nu än på 90-talet med tanke på förenklade regler vid tullar och större internationell rörlighet).

Inavelsgraden för pyrenéerhundar har inte sjunkit lika mycket som för andra raser, vilket förklaras av följande saker:

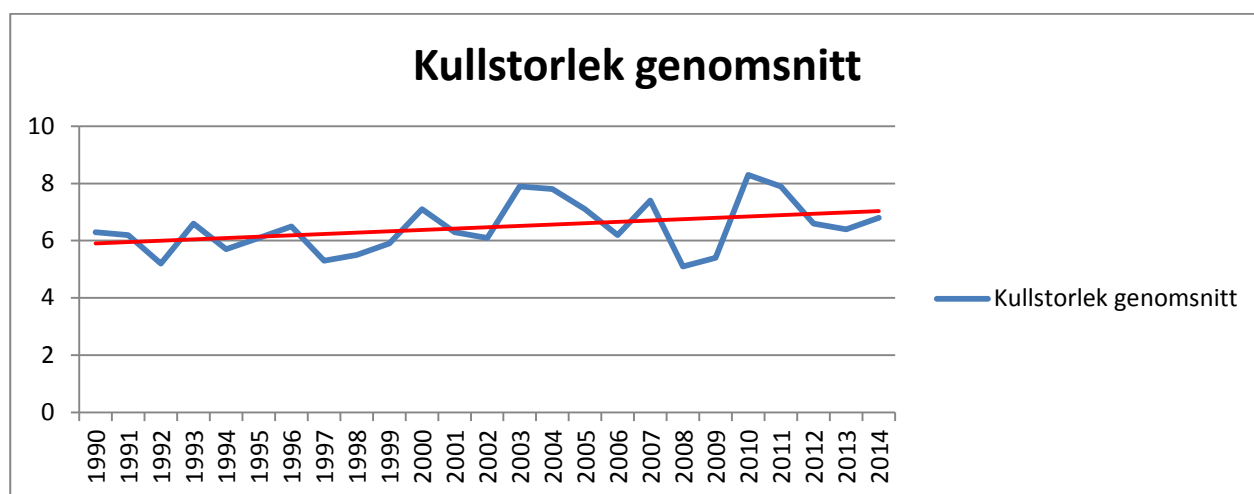
- *Det är fortfarande en numerärt liten ras och avelsbasen är begränsad.*
- *Många hundar säljs till vakt och sällskap, vilket medför att de ofta är okända samt otestade och därför ej används i avelsarbetet.*
- *Det finns försvårande faktorer vid val av obesläktade avelsdjur utomlands, med tanke på skillnaderna i uppfödarmentalitet mellan länder. I nuläget är det svårt att få tillgång till tillräckligt mycket information kring hälsa i specifika linjer, vilket medför stora risker och kan bidra till försiktighet hos uppfödarna.*
- *De hundar som importeras har ofta inavelsgrader som vida överstiger SKK:s rekommendationer. Detta blir ej ett problem i kombination med de flesta svenska hundar, men då många av importerna kommer från samma linjer ökar inavelsgraden då importerna möts i andra generation.*
- *Uppfattningen bland de svenska uppfödarna är att rasen inte har något problem med alltför hög inavelsgrad, och vi tror därför inte att det är deras högsta prioritet vid val av lämpliga avelsdjur.*

Slutsatsen från vår sida avseende inavelsgraden hos pyrenéerhundar är att det är något som alltid ska finnas i bakhuvudet hos uppfödarna, men att det inte är ett ämne som vi i nuläget anser ska ta för stor plats avseende de rasspecifika avelsstrategierna för pyrenéerhund.

6.3 Valpning

Vår uppfattning efter att ha gått igenom hälsoenkäterna samt pratat med landets uppfödare, är att rasen i sig generellt har okomplicerade valpningar. Det är ytterst få som vittnar om akuta kejsarsnitt eller svåra komplikationer för valparna eller tiken i samband med förlossningen. Orsakerna här till bedöms vara

hänförliga till att rasen fortfarande ligger väldigt nära sitt ursprung och inte har några grava anatomiska överdrifter. Som visas i nedanstående tabell är kullarna förhållandevis stora vilket, även det, kan ha positiv effekt på själva valpningen med tanke på att kullstorleken kan ha inverkan på de enskilda valparnas storlek samt att tikarna generellt inte har några problem att få igång värkarbete och dylikt.

Orsakerna till att storleken på kullarna tycks öka sett över åren, kan delvis bero på den sjunkande inavelsgraden. Denna effekt torde dock inte vara alltför påtaglig, utan det som tycks ha mest påverkan enligt vår kontakt med uppfödarna är de mer fertila tiklinjerna. Det tycks vara att tikar som föds i stora kullar själva föder stora kullar och så vidare.

Det kommer fortfarande ytterst få rapporter om kejsarsnitt på pyrenéerhundar, och vi anser inte att det föreligger några direkta problem avseende förlossningarna. Tikarna har ofta många valpar i sig vilket kan påverka storleken på respektive valp positivt ur ett förlossningshänseende. Antalet valpar bidrar även det positivt till att ett sunt värkarbete kommer igång av sig självt. Vi tycker att det är väldigt positivt att pyrenéerhundarna generellt tycks ha okomplicerade valpningar och uppmanar uppfödare att fortsatt avla på tikar som har ett sunt och naturligt fortplantningsschema.

I tabellen och figurerna på kommande sidor anges ålder för första kullen, vilket vi ser kan pendla lite från år till år. Vi noterar att tikarna generellt är lite yngre vid första kullen nu än vad de var för några år sedan, men att åldern för första kullen för tikar ofta ligger mellan 2 och 3 år. Detta bedöms vara en rimlig ålder sett till rasens utveckling och rasklubbens rekommendationer.

Rasklubbens rekommendation är att en tik ska vara två år fyllda när hennes första valpar föds, då det annars är oklart om tillräcklig mognad uppnåtts då det är en storvuxen ras som utvecklas ganska långsamt. Vidare hänvisar rasklubben till SKK:s rekommendationer avseende äldsta ålder för en tik vid första valpkullen.

RAS - rasspecifika avelsstrategier för pyrenéerhund

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2014 (Totalt 8 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	1	0	2	0
Fader	0	0	0	0	4	2	1
Totalt	0	0	0	1	4	4	1

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2013 (Totalt 11 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	1	5	0	0
Fader	0	0	0	0	2	4	1
Totalt	0	0	0	1	7	4	1

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2012 (Totalt 10 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	0	2	2	0
Fader	0	0	0	2	5	2	0
Totalt	0	0	0	2	7	4	0

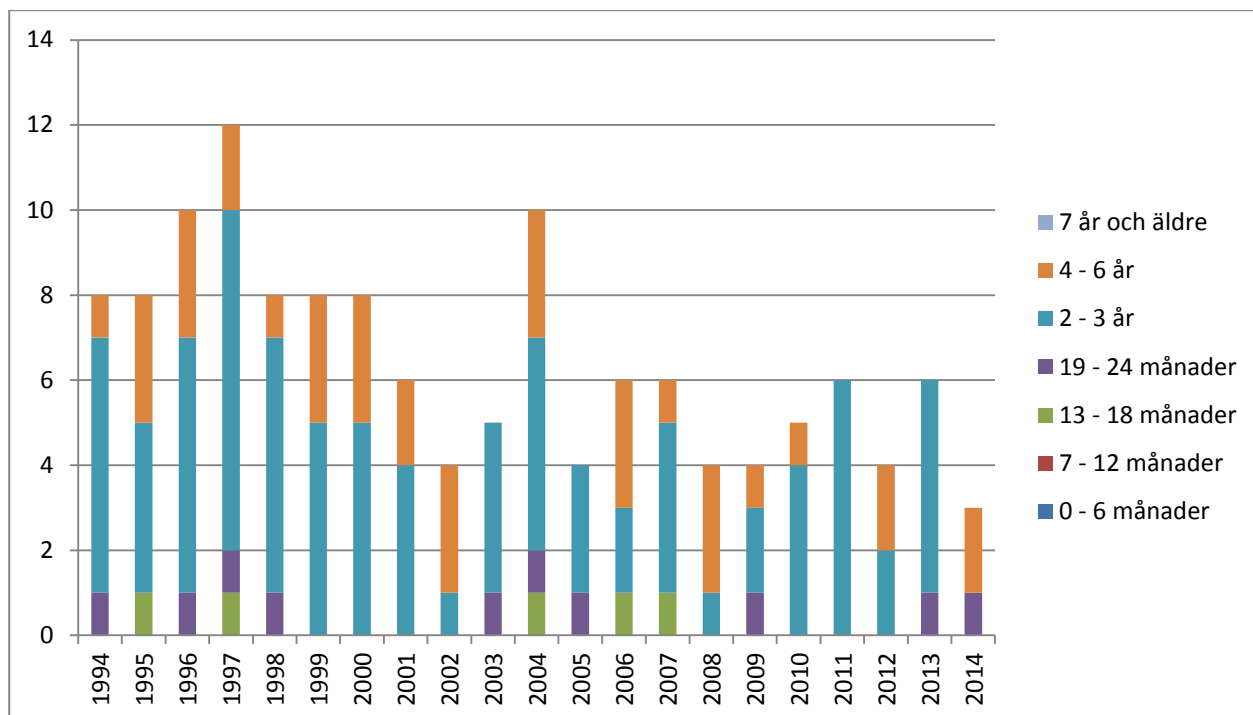
Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2011 (Totalt 9 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	0	6	0	0
Fader	0	0	0	0	2	0	2
Totalt	0	0	0	0	8	0	2

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2010 (Totalt 7 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	0	4	1	0
Fader	0	0	0	0	2	1	0
Totalt	0	0	0	0	6	2	0

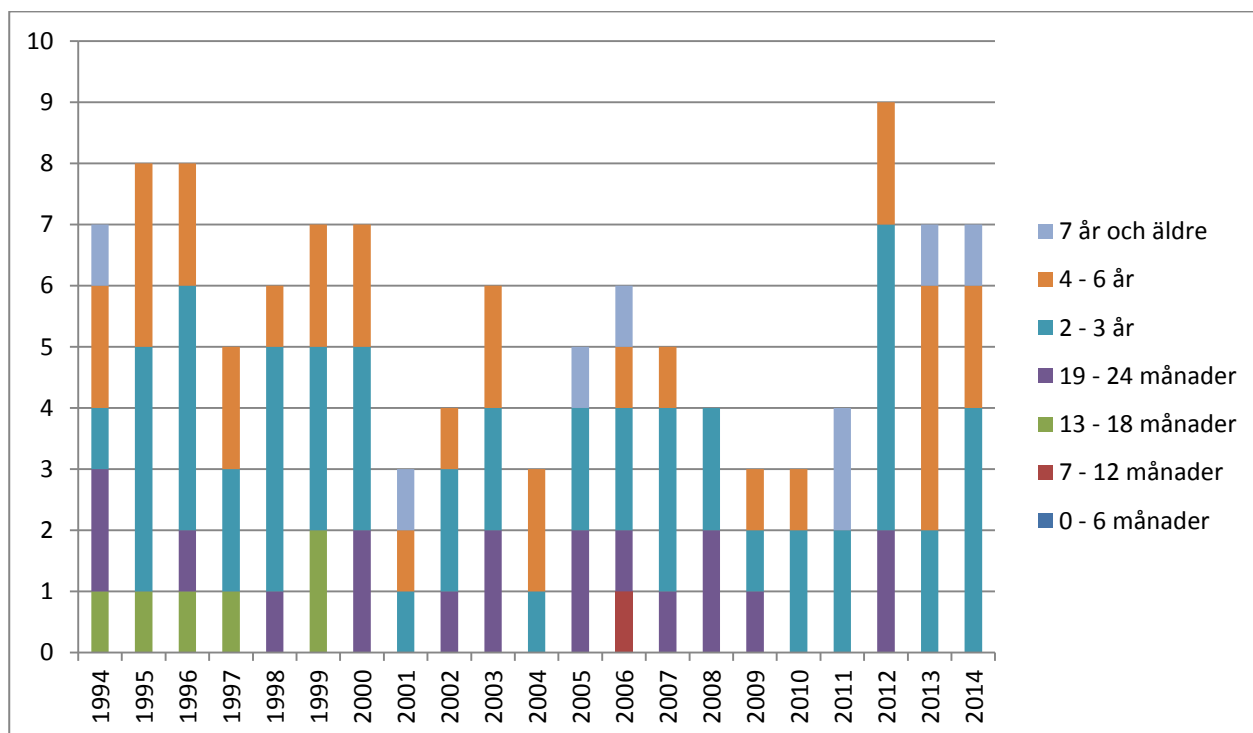
Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2009 (Totalt 7 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	1	2	1	0
Fader	0	0	0	1	1	1	0
Totalt	0	0	0	2	3	2	0

Föräldrjurens ålder vid första valpkull. Kullar födda 2008 (Totalt 8 st).							
	0 - 6 månader	7 - 12 månader	13 - 18 månader	19 - 24 månader	2 - 3 år	4 - 6 år	7 år och äldre
Moder	0	0	0	0	1	3	0
Fader	0	0	0	2	2	0	0
Totalt	0	0	0	2	3	3	0

Diagrammet nedan visar hur moderns ålder vid första valpkull har förändrats under de senaste 20 åren.

Diagrammet nedan visar hur faderns ålder vid första valpkull har förändrats under de senaste 20 åren.

6.4 Övrigt ur fortplantningshänseende

Precis som vid föregående RAS-arbete, har några utbredda problem avseende livmoderinflammation inte uppmärksamats.

På hälsomötet diskuterades rasens mentalitet och alla var rörande överens om att pyrenéerhunden har otroligt många fantastiska egenskaper! Punkter som lyftes och som känns vissa igen i föregående RAS-arbete är bland annat följande:

- Barnvänliga
- Goda vaktegenskaper
- Lugna och trygga med såväl människor som djur
- Glada och positiva
- Kreativa och självständiga
- Kloka
- Lekfulla

Ovanstående punkter är enbart ett axplock ur alla de goda egenskaper som pyrenéerhundägare gladeligen delar med sig av. Summa summarum är det en fantastisk familjehund med starka vaktegenskaper med en stor portion självständighet och integritet.

Till de mer negativa egenskaperna är följande vanligast återkommande:

- Svåra att ha lösa
- Skäller mycket
- Dominans mellan hundar av samma kön

Punkterna ovan har till viss del att göra med uppfostran, men vi ska inte sticka under stol med att mycket beror på de egenskaper pyrenéerhunden har med sig historiskt sett. Det självständiga sättet att vakta medför att de gärna tar egna initiativ och tar sig iväg på egen hand för att kontrollera sitt (och ibland andras) revir. Den generella rekommendationen från uppfödarna är att 1) ha koppel på promenaderna och 2) ha staket kring tomtgränsen. Skällandet bottnar i vaktinstinkten, men upplevelsen av huruvida skällandet är ett problem eller inte tycks skilja sig åt mellan pyrenéerhundägarna. En viss del av skällandet är svårt att undvika med tanke på rasens medfödda vilja att varna vid hot, och en viss del av skällande torde vara möjligt att fostra bort. Den sista punkten avser dominans mellan könen och är definitivt en egenskap vi ser i rasen. Generellt är det svårt att sammanföra främmande vuxna hundar av samma kön. Detta är dock den generella erfarenheten och reaktionen mellan hundarna beror väldigt mycket på individerna och i vilken miljö de vuxit upp.

Något som diskuterades på hälsomötet av förekommen anledning, är att det finns individer som uppvisar olämpliga egenskaper i form av främst flyktbeteende. Det är inte ovanligt att unga pyrenéerhundar är något otrygga i större sociala situationer och vid för hög press från främmande människor, vilket till viss del kan ses som en normal del i hundens utveckling, vilket även det har att göra med hundens historia som självständig vakthund. Detta innebär dock aldrig att det är acceptabelt med omotiverat stor skygghet och rädsla, vilket i fel sammanhang kan yttra sig genom hot och aggressivitet. Detta är inte ett utbrett problem inom rasen, men eftersom pyrenéerhundens rädsor till stor del antas vara nedärvbara - precis på samma

sätt som andra rasers rädsor - finns det fog för uppfödarna att låta mentaliteten vara en grundpelare vid val av avelsdjur.

En rolig anekdot som har med rasens mentalitet att göra, är att vi ser fler och fler pyrenéerhundar som certifieras och arbetar inom vården.

7.2 Exteriör

Pyrenéerhunden är en ras som till fullo är förskonad från exteriöra överdrifter. Det är generellt sett en sund hund med stark anatomi och effektivt rörelsemönster. De svenska pyrenéerhundarna skattas högt internationellt och rasspecialisternas gemensamma uppfattning är att vi har väldigt högkvalitativa hundar som hålls i god kondition.

Vi har inte för avsikt att i detta RAS-arbete göra en full exteriör rasbeskrivning med hänvisning till den information som finns i rasstandarderna samt i kommande domarkompendium för rasen. Dock finns det vissa nyckelpunkter som rasklubben vill lyfta för specifika delar av pyrenéerhundens exteriör.

- **HUVUD:** *pyrenéerhunden ska ha ett kilformat huvud med ett välutfyllt nosparti som genom enbart ett lätt markerat stop fortsätter upp i ett kraftfullt skallparti (som ändå inte är att anse som tungt). Ögonlinjer och läppar som ska vara svartpigmenterade och strama. Vi ser fortfarande många individer i Sverige med huvuden som enligt rasspecialisterna är att betrakta som alldeles för tunga och kantiga, ofta prydda med lösa läppar och ögon som inte har det rätta mandelformen.*
- **KROPP:** *det är viktigt att ständigt påminna sig om att pyrenéerhunden är en arbetande hund som ska klara av att vakta sin boskap i bergen under många år trots hårda påfrestningar och kargt klimat. Detta ställer en hel del krav på storlek, proportioner och anatomi i allmänhet. I Sverige idag ser vi en del individer som är alldeles för tungt byggda och en del individer som saknar den styrka och stomme som krävs hos en arbetande hund. Pyrenéerhunden är med fördel en stor och kraftfull hund, men den får aldrig ge ett tungt helhetsintryck utan snarare ett atletiskt. I arbetet på bergen krävs en stark benstomme och rättställda extremiteter. Vinklarna får varken saknas eller finnas till överdrift, utan de ska vara lämpligt utformade för att ge pyrenéerhunden den elasticitet och spänst som krävs i arbetet.*
- **SPORRAR:** *pyrenéerhunden har dubbelsporrar bak, vilka ska vara fullt utvecklade och belägna strax ovanför och innanför de vanliga tårna. Det ska finnas fullt utvecklade ben i sporrarna vilka ska sluta an mot hundens ben precis som en vanlig tå (och alltså inte hänga löst genom enbart förankring i skinnet). Det förekommer ytterst få fall av skador med orsakats på grund av dubbelsporrarna, trots den vanliga missuppfattningen hos gemene man att dubbelsporrarna innebär en ökad skaderisk. Rasklubben rekommenderar dock att visst fokus finns på att korrekta dubbelsporrar används i aveln, med grund i att felaktigt belägna och inte fullt utvecklade dubbelsporrar bedöms öka risken för skador.*

Rasklubbens rekommendation avseende exteriören hos pyrenéerhundarna i det aktuella avelsarbetet, är att uppfödarna löpande håller sig uppdaterade gentemot rasstandarderna och anatomi i allmänhet. Vidare rekommenderas samtliga uppfödare att ta del av det kommande domarkompendiet, samt att försöka hålla

ett vaksamt öga på omvärlden då pyrenéerhunden är numerärt väldigt liten ras och då stor inspiration och lärdom finns att tillgå utanför Sveriges gränser.

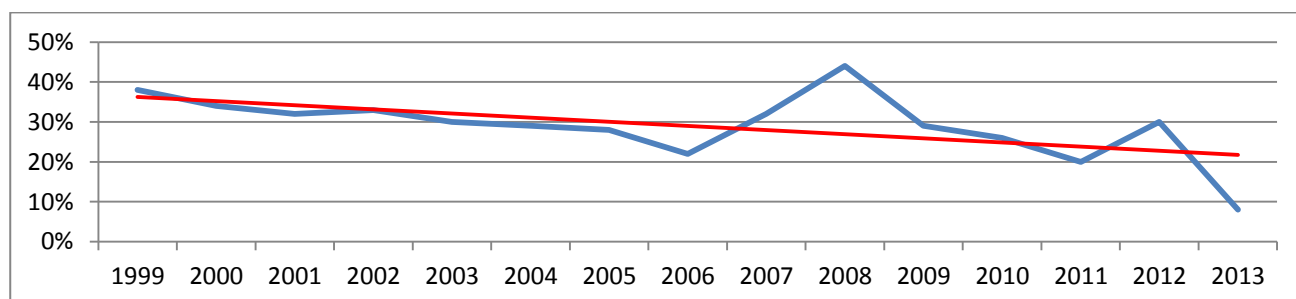
7.3 Höfter

När vi undersöker hur det ser ut med röntgen av höftleder, så ser vi tyvärr en negativ trend avseende hur många hundar som röntgas. Det nominella antalet förklaras givetvis en del utav att det helt enkelt finns färre hundar, men detta ger tyvärr inte hela sanningen. Tabellen nedan ger en tydlig bild över hur de faktiska siffrorna ser ut. Siffror hämtade från SKKs avelsdata 2015-06-20.

Diagnos	2004		2005		2006		2007		2008	
HD grad A	19	76%	18	75%	12	75%	16	84%	11	61%
HD grad B	4	16%	6	25%	1	6%	2	11%	6	33%
HD grad C	2	8%	0	0%	3	19%	1	5%	0	0%
HD grad D	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	6%
HD grad E	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totalt antal undersökta	25		24		16		19		18	
Snittålder för undersökning (månader)	27		23		25		26		22	
Antal födda	86		85		74		59		41	
Antal undersökta/antal födda	29%		28%		22%		32%		44%	

Diagnos	2009		2010		2011		2012		2013	
HD grad A	4	36%	8	53%	8	57%	13	65%	5	83%
HD grad B	6	55%	4	27%	3	21%	6	30%	1	17%
HD grad C	0	0%	2	13%	3	21%	0	0%	0	0%
HD grad D	1	9%	1	7%	0	0%	0	0%	0	0%
HD grad E	0	0%	0	0%	0	0%	1	5%	0	0%
Totalt antal undersökta	11		15		14		20		6	
Snittålder för undersökning (månader)	25		26		28		22		19	
Antal födda	38		58		71		66		74	
Antal undersökta/antal födda	29%		26%		20%		30%		8%	

Diagrammet nedan visar hur många hundar som röntgats i förhållande till hur många som fötts det året. Exempelvis för år 1999 så ser man att 38 % av hundarna som är födda 1999 har röntgats. Samma siffra för 2012 är 30 %. Även om andelen varierar från år till år, ser man tyvärr att trenden är att en lägre andel röntgas. Att siffran är så låg för 2013 antas bero på att de hundarna inte är så gamla ännu.

Vi önskar och hoppas att folk hjälper till att påminna och motivera varandra att röntga hundarnas höftleder. Detta för att vi sedan ska kunna använda den statistik vi har. Problemet nu är att vi absolut kan se att det dyker upp enstaka hundar med höftledsfel även om majoriteten av de röntgade hundarna har bra höfter (se tabell nedan) – men det är svårt för oss att uttala oss om resultatet med någon som helst

statistisk säkerhet. Detta därför att det finns för stort mörkertal av ej röntgade hundar, och det finns en viss inneboende risk att de som röntgar sina hundar antingen 1) vill avla på dem eller 2) har uppmärksammat hälsa eller dylikt. Det är fortfarande ganska få hundar som används i avel (vilket är naturligt med tanke på hur numerärt liten vår ras är) och det finns givetvis en viss risk att just de hundar som har problem med hältor eller andra symptom också är de som sedan visar sig ha ett höftledsfel.

Det finns i försäkringsstatistiken inget som talar för att pyrenéerhundarna har ett uttalat problem med höftledsdysplasi. Uppfödarnas uppfattning är att de allra flesta hundarna har sunda höfter, vilket stämmer enligt tabellen ovan. SKK:s regler säger att samtliga hundar som går i avel ska ha genomgått en officiell höftledsröntgen vid minst 18 månaders. Rasklubbens rekommendation är att endast hundar med höftledsstatus A eller B bör användas i avelsarbetet.

7.4 Armbågar och osteochondros

Det finns inte några krav på armbågsröntgen för registrering av pyrenéerhundvalpar, vilket medför att många väljer att inte röntga armbågarna om de inte uppmärksammat några problem med dem under hundens uppväxt. Det är således färre hundar som röntgas på armbågarna än på höftlederna. Vi vill dock poängtera att den absoluta lejonparten av de hundar som genomgår röntgen på armbågar får det utmärkta resultatet ED 0/0.

Ett problem som är mer vanligt förekommande inom rasen än problem med armbågslederna, är osteochondros. Det finns flera kända fall av hundar som opererats för osteochondros de senaste åren, dock stammar dessa fall från olika linjer och vi har svårt att spåra någon direkt nedärvbarhet. Vi kan i föregående RAS-arbete se att det finns rapporter om pyrenéerhundar som haltat under uppväxten, vilket kan vara tecken på lindrig osteochondros som inte behövt behandlas utan istället vuxit bort av sig själv.

Det finns ingen egentlig avelsrekommendation avseende osteochondros, dock är det givetvis inte lämpligt att låta opererade hundar gå i avel. På hälsomötet fördes en lång diskussion om huruvida det är lämpligt att sätta rekommendationer och/eller krav gällande röntgen av armbågsleder, då detta skulle medföra en risk för att hundar med endast lindriga åkommor inom detta område exkluderas från aveln. Att "leta fel" på detta sätt skulle minska avelsbasen och sätta fokus på fel saker. Slutsatsen från mötet blev att ingen ytterligare rekommendation kring armbågsledsröntgen bör tas fram.

Rasklubbens rekommendation är att om hundens armbågsleder röntgas, så bör de vara fria från defekter för att användas i avelsarbetet - dock finns ingen rekommendation eller några krav som uppmanar till röntgen av armbågsleder. Hundar med fastställd diagnos osteochondros bör inte gå i avel, dock har rasklubben ingen uttalad rekommendation kring föräldrar, avkommor eller syskon till drabbade individer.

7.5 Patella Luxation

Patella Luxation (PL) är ingen ny förekomst inom rasen även om vi i Norden varit ganska förskonade fram tills nu. Det har uppmärksamats flera fall av PL i Sverige och Norden de senaste åren, vilket tydligt framgår i Agrias sammanställning. Samtliga av de drabbade hundarna vi har fått kännedom om har varit väldigt unga vid uppdagandet och formen av PL har varit så pass grov att avlivning till slut har varit det enda alternativet med tanke på rasens tillväxttakt och storlek.

Slutsatsen bland uppfödarna efter diverse kontakt med veterinärer är att det finns en genetisk faktor med i spelet, men att den exakta arvs gången är svår att redogöra för eftersom en del av de kända anlagsbärarna har flertalet kullar med uteslutande friska valpar. Med grund i den begränsade avelsbasen så är det svårt att påstå att full exkludering vore rimligt, det vill säga att såväl kända anlagsbärare som syskon till drabbade

valpar som undvikas i aveln. Istället tycks den generella uppfattningen bland uppfödarna vara att exkludera de sjuka hundarna och vara försiktiga gällande näralliggande släktingar och kända anlagsbärare.

Det finns ingen rekommendation och/eller krav från rasklubben avseende PL, dock är det - med tanke på den bistra sanningen att valpar med PL tycks behöva avlivas med grund i rasens snabba tillväxttakt och storlek - viktigt att ta sjukdomen på allvar. Det finns inga planer på att införa krav på att knäna ska undersökas innan hundarna går i avel, dock finns det poäng för uppfödare att vara öppna och ärliga kring sina erfarenheter inom ämnet för att undvika risken för att olämpliga kombinationer görs. De uppfödare som fått valpar med PL vittnar alla om att sjukdomen går att se i ganska tidig ålder, och en del undersöker valparna så tidigt som vid 7 veckors ålder, för att få en fingervisning om att det inte redan då föreligger grava problem med knälederna.

Rasklubbens rekommendation är en fortsatt öppenhet kring ämnet PL. Vidare uppmanar klubben potentiella valpköpare att söka information kring sjukdomen samt att våga diskutera ämnet med den uppfödare de väljer.

7.6 Hud och allergi

Det enda egentliga problemet som lyfts direkt då vi talar om hud på pyrenéerhundar, är fukteksem. Majoriteten av ägarna har någon gång under hundens liv råkat ut för detta. Pyrenéerhundarna har en tät och tjock päls som ska skydda mot väder och vind. I samband med främst unghundsperioden då valppälsen fälls och den nya pälsen kommer, blir en del hundar extra känsliga. Fukteksemet kan uppstå då hunden fått något litet skrapår eller liknande som drar till sig bakterier samtidigt som pälsen lägger sig som en tät hinna och ger en alldeles för bra grogrund för bakteriers tillväxt. Även hundar som badas riskerar att få eksem om inte pälsen tillåts torka ordentligt. Det tycks inte finnas någon ärftlig faktor avseende fukteksem på pyrenéerhundar, utan rekommendationen är helt enkelt att vara aktsam med hur pälsen sköts - framförallt i unghundsperioden.

Det finns enstaka fall av allergi noterade på pyrenéerhund och en del vittnar om överkänslighet mot vissa typer av foder. Allergierna som noterats avser främst kvalster och gluten, dock tycks veterinär ha uppsökt även för behandling av fukteksem vilket leder till att antalet hudrelaterade åkommor enligt Agrias statistik är högre för pyrenéerhundar än för andra raser.

Vi ser inte att det finns några alarmerande siffror avseende hud och allergi på pyrenéerhundar, och några rekommendationen kring detta lämnas därför ej.

7.7 Ögon och öron

Pyrenéerhunden är en ras med förhållandevis lite ögonproblem i relation med andra raser. Det finns ett fåtal fall noterade i Agrias statistik, dock är det oklart vad dessa fall beror på och vad diagnosen har varit. I Finland ögonlyses rasen och det man har funnit har varit enstaka fall av lindrig katarakt, PPM (persisterande pupillmembran) och lindrig distiachis.

Rasklubben har ingen rekommendation avseende ögonlysning med grund i att det i nuläget inte föreligger några uppmärksammade problem inom ämnet och då vi med hänvisning till den ganska snara avelsbasen inte vill leta efter fel som kan riskera en än mer begränsad population av individer tillgängliga för avel. Dock anser rasklubben att veterinär bör uppsökas och diagnos fastställas i de fall där hunden har besvärande symptom från eventuella ögonsjukdomar.

Hängande öron och mycket päls är en riskkonstruktion, och en del pyrenéerhundar har problem med återkommande öroninflammationer. En del hundar har problem med öron som ofta blir kladdiga, dock har vi inte i kontakten med uppfödarna eller genom hälsoenkäterna och Agrias statistik kunnat finna några alarmerande siffror. Rasklubben har fortsatt ingen uttalad rekommendation inom ämnet öron, dock hänvisas det till generalklausulen att enbart friska hundar bör användas i aveln vilket inkluderar eventuella grava öronproblem hos enskilda individer.

7.8 Cancer

Inom de flesta raser syns en trend där cancer i alla dess former ökar, så även hos pyrenéerhunden. Den vanligast förekommande formen enligt Agrias statistik är skelettcancer. I föregående RAS-arbete identifierades även där en hel del fall av cancer, vilket tyder på att det är en högst aktuell sjukdom inom rasen. Vår uppfattning är att det är svårt att uttala sig om eventuell ärftlighet och dylikt i den cancer som uppmärksammats inom rasen, en uppfattning som tycks delas av uppfödarna enligt det hälsomöte som genomförts. I princip alla de fall av cancer som uppmärksammats inom rasen tycks ha varit hos individer som uppnått en relativt hög ålder, vilket gör det svårt att hantera ur avelssynpunkt då dessa individer i flera fall har såväl "barn som barnbarn" vid cancerutbrottet.

Rasklubben har med grund i ovanstående fortsatt ingen rekommendation kring cancer, undantaget att sjuka individer inte bör användas i avelsarbetet.

7.9 Hjärta och njurar

Det finns inga utbredda hjärt- och njurproblem hos pyrenéerhunden enligt slutsatserna från föregående RAS-arbete, och ingenting i vår aktuella information har indikerat något annat. I kontakten med uppfödare runt om i landet har vi noterat att det finns hjärtproblem i andra delar av världen och även så nära som i våra nordiska länder, där de drabbade individerna har indikerat en stark ärftlighet. De njurproblem som uppmärksammats avser främst två saker, nämligen njurhaveri vid extremt varma temperaturer samt njurhaveri vid förgiftning.

Ovan nämnda njuråkommor anses inte ha någon ärftlighet stark tillräcklig för att ge upphov till någon rekommendation från rasklubben, med undantaget att sjuka individer inte bör användas i aveln. För hjärtproblem finns inte heller någon rekommendation, dock även här med hänvisning till att enbart friska individer bör användas i avelsarbetet.

8. Utvärdering, avelsrekommendationer och mål

I detta kapitel sammanfattar vi vad vi kommit fram till gällande hälsoläget för pyrenéerhunden i Sverige. Vidare beskrivs de officiella avelsrekommendationerna och mål för de kommande åren.

8.1 Sammanfattning

Sammantagna fakta visar att vi har en förhållandevis sund och frisk ras.

Vid genomgång av föregående RAS-arbete och den aktuella information om hälsoläget som går att tillgå, finner vi inte att det finns någon alarmerande utveckling att beakta. Pyrenéerhunden är fortsatt en ras som ligger nära sitt ursprung utan några grava exteriöra överdrifter. Tikarna har generellt sett okomplicerade valpningar och antalet valpar i kullarna blir fler och fler. Inavelsgraden har fortsatt minska sedan föregående RAS-arbete och ligger inte i nuläget på någon alltför hög nivå sett till hur liten rasen är numerärt och hur begränsad avelsbasen är.

Avseende exteriör och mentalitet, ligger fokus på att förfina den goda bas av pyrenéerhundar vi har i Sverige. Med målmedvetet avelsarbete och öppenhet kan en redan sund mentalitet bli ännu bättre, och en allmän rekommendation från uppfödarna i landet (förmedlat genom det hälsomöte som genomförts) är att hundar som uppvisar ett överdrivet flyktbeteende, omotiverad rädsla eller aggressivitet ej bör användas i avelsarbetet. Det finns i nuläget inga problem avseende rädslor, aggressivitet och flyktbeteende, dock är det inom andra raser bevisat en hög ärftlighet avseende en del av dessa saker varför uppfödarna i landet är rörande överens om att ett ansvarstagande avelsarbete inkluderar att enbart mentalt stabila hundar går i avel.

Det finns fortfarande inga direkta problem i rasen avseende höft- och armbågsleder, men fokus ligger fortsatt på öppenhet och användande av enbart friska individer i avelsarbetet. Rasklubbens önskan är att så många som möjligt höftledsröntgar sina pyrenéerhundar, då det i dagens läge är alldeles för få röntgade individer för att några statistiska slutsatser kring resultaten ska kunna dras.

Vi har under de senaste åren märkt en viss ökning av patella luxation och uppmanar såväl uppfödare som valpköpare till en öppen dialog kring ämnet. Den enda rekommendationen som finns från rasklubben i nuläget är att enbart friska individer ska användas i avelsarbetet, samt att viss försiktighet bör beaktas vid användandet av närliggande släktingar till en hund som drabbats av patella luxation.

8.2 Rasklubbens officiella avelsrekommendationer

Pyrenéervalpar hänvisas endast efter föräldradjur som uppfyller nedanstående regler.

För tik:

Utställd på 2 officiella utställningar med minst *Excellent* (1:a enligt gamla systemet) i kvalitetsbedömning, för två olika domare i unghunds- eller öppenklass.

För hane:

Utställd på officiell utställning med minst *Very Good* (2:a enligt gamla systemet) i kvalitetsbedömning. Anledningen till att kraven är högre på tikarna är att vi anser att en uppfödare som ämnar ta en kull valpar på en tik skall meritiera sitt avelsdjur. Att kräva detsamma av hanhundsägaren kan vara lite svårt. För att inte utesluta lämpliga individer från avel tillämpar vi mer generösa regler när det gäller hanhundar.

Hänvisning sker efter pyrenéerhund som, i Sverige, är förälder åt högst 25 valpar eller max 5 kullar. Om avelsdjurets avkomma har utvärderats både vad gäller HD och övrigt hälsotillstånd med gott resultat, kan på hanhund dispens ges för ytterligare någon kull om den är med helt andra linjer än tidigare kullar.

Båda föräldraturen skall vara HD-röntgade med HD UA, HD A, HD B.

AD-röntgade föräldradjur skall vara utan anmärkning.

Tiken skall ha uppnått en ålder av 2 år och ej vara äldre än 6 år, när första valpkullen nedkommer. Tik som paras efter 7 års ålder ska uppvisa veterinärintyg innan hänvisning sker.

Båda föräldraturen skall vara fria från nedärvbara sjukdomar som exempelvis osteochondros, entropion, patella luxation och liknande. För vidare information se SKK:s avelsregler.

Valpar efter skönhetsopererade föräldrar (se SKK:s dopingreglemente) hänvisas ej.

Ej använda kända anlagsbärare.

Inte fått 3 x 0 pris p g a mentalitet.

Dessa valphänvisningsregler är utformade efter SKKs avelspolicy.

8.3 Mål för de kommande 5 åren

- **Att arbeta för att all avel ska ske med rasstandarden som underlag.**

Rasstandarden finns tillgänglig på rasklubbens hemsida, och den finns också med i den RASBOK som klubben gett ut. Det är av största vikt att rasstandarden är det som kommuniceras som mall för hur pyrenéerhunden ska se ut, och att vi minimerar breda tolkningar av denna. Revidering av domarkompendium pågår parallellt med detta arbete, i syfte att förtydliga och exemplifiera rasstandarden för de domare som dömer hundarna på utställningarna. Detta är viktigt då domarnas premieringar till viss mån kan styra hur rasen utvecklas.

- **Att bevara vår sunda ras, både dess mentala och exteriöra särdrag.**

Detta uppnås genom att endast friska djur används i aveln. Här är (i enlighet med hälsomötet) budskapet att vara öppna och dela information med varandra för att ha så mycket information som möjligt vid avel.

- **Att få in och fortsätta sammanställa hälsoenkäter från samtliga pyrenéerhundägare runt om i landet för att dokumentera rasens hälsostatus.**

Att få in och fortsätta sammanställa statistik från försäkringsbolagen för att dokumentera rasens hälsostatus. Här är dock problemet att vi endast får data från Agria, vilket leder till att data bygger på väldigt få antal individer. Materialet kan därmed inte ses som statistiskt säkerställt.

- **Att jobba för att fler pyrenéerhundar HD-röntgas.**

Om fler pyrenéerhundar röntgas finns större chans till statistiskt säkerställda analyser av hur hälsoläget ser ut. Detta uppnås genom information från klubbens sida till såväl uppfödare som ordinära pyrenéerhundägare, där nyttan av HD-röntgen förklaras och motiveras. Styrelsen kommer under början av 2015 att titta

på möjligheterna till att sponsra de hundägare som HD-röntgar sina pyrenéerhundar med en ekonomisk ersättning.

- **Att behålla inavelsgraden om högst två procent.**

Sedan föregående RAS-arbete har inavelskoefficienten sänkts, vilket är positivt. Vi önskar bibehålla denna, för rasen, låga nivå även framöver. Detta kan uppnås genom den ökade öppenheten och då fler hundar HD-röntgas och med det i viss mån blir tillgängliga för avel.

- **Att jobba för att öka intresset för klubben och därmed också rasen.**

Det fortgår löpande ett arbete inom rasklubben med syfte att öka intresset för rasen, där diskussioner förts kring rasmontrar och liknande arrangemang. Mycket information förmedlas via klubbens hemsida vilken är öppen för samtliga (inte bara medlemmar i klubben).

- **Att sammanställa information om rasen till potentiella valköpare och pyrenéerhundsägare så att de är införstådda med rasens speciella egenskaper.**

Mycket information förmedlas via klubbens hemsida vilken är öppen för samtliga (inte bara medlemmar i klubben). Informationen uppdateras löpande och välkomstbrev med viktig information om bland annat hemsidan skickas ut till nya medlemmar. Utveckling av detta koncept är under diskussion.

9. Bilaga 1 - hälsoenkäten

Brev till pyrreägare i hela landet:

Svenska Kennelklubben har ålagt alla rasklubbar att göra en hälsoinventering i sin ras.

Detta kräver ett stort samarbete inom rasen och är viktigt för att uppfödarna inom vår ras ska kunna bedriva en seriös avel och verka för att pyrenéerhunden förblir en sund och trevlig hund.

Det är väl en sådan hund vi alla vill ha!

För att vi ska kunna göra denna inventering måste vi få in information om hälsotillståndet hos så många pyrenéerhundar som möjligt.

Vi har sammanställt en enkät som skickas ut till alla medlemmar i klubben. Den kommer också att finnas tillgänglig på vår hemsida, <http://www.pys.se>

Syftet är inte att kartlägga vilka hundar som har drabbats av någonting, utan att ta reda på vilka problem vi har i rasen och hur vanligt förekommande de är.

Hundarna ska vara minst 2 år då man skickar in svaren. Det kommer att finnas två olika enkäter, en huvuddel med ett större antal frågor och en bilaga som man ska använda sig av om hunden drabbas av någonting efter att man skickat in enkäten. Den första huvuddelen ska man bara skicka in en gång, medan bilagan (nr: 2) kan skickas in hur många gånger som helst. Det kan ju hända ganska mycket under ett hundliv.

Om Du av någon anledning har varit tvungen att ta bort Din hund före två års ålder är vi mycket tacksamma om Du vill fylla i enkäten i alla fall.

Vi vill inte ha några namnuppgifter på vare sig ägaren, hunden eller uppfödaren. Undersökningen ska vara helt anonym och svaren kommer att sammanställas av avelskommittén och redovisas årligen.

Har Du några frågor angående denna undersökning vänd Dig till någon i avelskommittén eller till vår sekreterare.

9.1 Hälsoenkät alternativ 1

Enkätundersökning för hälsoinventering av Pyrenéerhund

(En hund/blankett)

Hundens ålder ____ . Kön: Hane Tik

• LEDER

Hade Din hund problem med hälta då den växte upp från valp till vuxen hund? Ja Nej

Om Du svarat ja:

Hur länge varade problemen? _____

Krävde det veterinärkontakt? _____

Vilken diagnos fick hunden? _____

Har Din hund haft problem med håla i vuxen ålder av så allvarlig art att det krävt veterinärkontakt?

Ja Nej

Om ja – vilken diagnos fick Hunden?

• ALLERGI - INFEKTIONER

Har Din hund haft problem med öronen av så allvarlig art att det krävt veterinärkontakt? Ja Nej

Om Du svarat ja – vilken diagnos fick hunden _____

Är det ett återkommande problem? _____

Lider Din hund av veterinärdiagnostiserad allergi? Ja Nej

Om Du svarat ja

Är det problem med: Mage/tarm

Huden

Annat

Har Din hund haft fukteksem av så allvarligt slag att det krävt veterinärkontakt?

Aldrig

Högst två gånger

En eller flera gånger per år

Har Din hund haft återkommande besvär med urinvägsinfektion? Ja Nej

• NERVSYSTEMET

Har Din hund haft kramper? Ja Nej

Om ja, vid vilken ålder debuterade de? _____

Har Din hund fått diagnosen epilepsi? Ja Nej

• SKÖLDKÖRTELN

Har Din hund problem med sköldkörteln? Ja Nej

Har diagnosen Hypothyreodism ställts? Ja Nej

Om ja, medicinerar Din hund regelbundet? _____

• NJURAR

Har Din hund haft problem med njurarna? Ja Nej

Vilken diagnos har ställts? _____

• FERTILITET

Speciellt för hanhundar

Testikelstatus:

Båda testiklarna är på plats i pungen

Bara en testikel är på plats i pungen

Ingen testikel är på plats i pungen

Vet ej

Har Din hund haft problem med prostata? Ja Nej

Om Du svarat ja – är den frisk
nu? _____

Speciellt för tikar:

Hur gammal var Din tik då hon löpte första gången? _____

Löper Din tik regelbundet? Ja Nej

Hur många månader är det mellan löpperioderna? _____

Har Din tik drabbats av livmoderinflammation? Ja Nej

Om Du svarat ja – vilken behandling fick hon?

• ÖVRIGT

Har Din hund korrekt bett? Ja Nej Vet ej

Om Du svarat nej – vilken typ av bettfel? _____

Har Din hund dubbelsporrar på båda benen bak? Ja Nej

Lider Din hund av någon annan sjukdom eller har haft några andra problem som krävt veterinärvård?

Om Din hund inte längre är i livet, av vilken anledning dog den/togs den bort?

Hur gammal blev den? _____

Vad anser Du är det absolut bästa med den ras Du valt?

Vad har varit det största problemet med Din hund?

Vad skulle Du vilja att Din rasklubb engagerade sig i, eller vilka aktiviteter skulle Du önska att klubben arrangerade?

9.2 Hälsoenkät alternativ 2

Komplettering till hälsoinventeringsenkät

Jag har tidigare lämnat hälsodeklaration på min hund Ja Nej

Hundens ålder: _____ Kön: Tik Hane

Min hund har drabbats av/insjuknat i:

Veterinärens diagnos:

Hunden är nu:

Frisk

Fortfarande sjuk

Avliden

9.3 Hälsoenkät alternativ 3

Grattis!

Din tik [Namnet på tiken]: _____

har fått en kull valpar, den: _____

Registrerade: _____

Hanar: Tikar: _____

Färgfördelning:

Blev tiken naturligt parad eller inseminerad? _____

Vid insemination, anledning _____

Hade tiken några problem under dräktigheten?

Hur var förlossningen, normal eller kejsarsnitt?

Var det en enkel eller svår förlossning, hur lång tid tog det från första till sista valpen?

Hur många valpar/foster fanns det i kullen? _____

Hur många överlevande valpar blev det? _____

Ev. kön och färgfördelning på icke överlevande valpar

Hade tiken ordentligt med mjölk till valparna? _____

Några andra uppfödningssproblem med valparna? _____

Övriga upplysningar (missbildningar etc.) _____

10. Bilaga 2 - agenda för hälsomötet

Hälsomöte för pyrenéerhund 2013-08-02

Varmt välkomna till Pyrenéersällskapets första hälsomöte där alla med intresse i ämnet är fria att delta!

- Har vi en frisk ras?

- Vilka sjukdomar/problem är vanligast inom vår ras?

- Vilka sjukdomar/problem innebär störst bekymmer?
 - för hunden
 - för ägaren

- Vad är viktigast på en hund som används i avel?
 - Temperamentsmässigt
 - ägarens uppfattning om hunden
 - eventuella händelser/tendenser
 - vilka beteende är onormala?
 - MH/BPH
 - arv kontra miljö

 - hälsomässigt

(PYS regler = båda föräldrarna skall vara fria från nedärvbara sjukdomar, så som osteochondros, entropion, patella luxation och dylikt. Ingen av föräldrarna får vara kända anlagsbärare)

- ägarens uppfattning om hunden
- när är en hund en känd anlagsbärare?
- Röntgenresultat
 - SKK kontra PYS
 - vad röntgas (enbart höftleder eller även armbågsleder)
 - index
- övriga symptom/tendenser
 - hud

- hältor
- ögon/ögon
- övrigt
- genotyp kontra fenotyp
- utseendemässigt
 - ägarens uppfattning om hunden
 - faktiska utställningsresultat
 - genotyp kontra fenotyp

Av SKK upptagna ämnen

- HD
 - nuläge i rasen = inte fler med HD, men färre röntgade hundar
 - SKK:s regler = hund måste ha uppnått 18 månaders ålder för att få officiellt höftledsresultat.
 - SKK:s regler = avelsdjur måste ha officiellt röntgenresultat vid parning.
 - PYS regler = avelsdjur måste ha HD A eller B för valphänvisning.
 - OBS – PYS regler påverkar ej registreringen av valpar, utan enbart vilka valpkullar som hänvisas via klubben och ej.
- Inavel
 - SKK:s gräns ligger på 6,25 %
 - vad anses vara högt i rasen? (exempel från andra länder)
 - vilken nivå anses vara lämplig och kan ses som ett mål?

Hud

- aktuella hudproblem i rasen
 - fukteksem
 - behandling
 - virus
 - svamp

- allergi
 - mat
 - omgivning
 - när går vi till veterinär?
 - Ärftlighet

Patella Luxation

- diagnosen i sig
 - vad är PL
 - särskilt vid PL på storväxta raser
 - historik och omvärldsläge
 - fler och fler fall i Norden
 - ärftlighet
- hur upptäcks PL?
 - Erfarenheter
 - ålder vid diagnos
 - typiska symptom
 - hur behandlas PL?
 - erfarenheter
 - när är det lönt att operera?
 - finns obehandlade hundar med PL?
 - hur ska vi agera framgent?
 - vid val av avelsdjur
 - vid besiktning av valpar
 - eventuella rekommendationer från PYS

Ögon

- ögonlysning eller ej?
 - vid symptom

- utan symptom

- aktuella ögonproblem
 - PPM
 - Distichis
 - övriga erfarenheter
 - när går vi till veterinär?
 - ärftlighet

Öron

- aktuella öronproblem
 - svamp
 - öroninflammation
 - olika typer
 - behandling
 - orsaker
 - dövhet
 - när går vi till veterinär?
 - ärftlighet